

Ljubljana, sobota, 28. julija 1951

ŠTEVILKA 158 — LETO XII. — CENA 10 DIN

Izhaja vsako soboto — Odgovorni urednik Vlado Vodopivec — Uredništvo: Kopitarjeva ul. 6 — Uprava: Kopitarjeva ul. 2 — Telefon uredništva in uprave: 52-61 do 52-65 — Telefon naročniškega oddelka: 30-30 — Telefon oglašnega oddelka: 36-85 — Številka ček. rač. 904.90321-0 — Mesečna naročnina 40 din — Poštni predaj. št. 42 — Tisk tiskarne »Ljudske pravice«

Ljudska PRAVICA

Proletarci vseh dežel, združite se!

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

IZ VSEBINE:

Lidija Sentjarc: O nekaterih sektaških odklonih v delu naših partijskih organizacij

Dušan Benko: Zaplet okoli Francove Španije

Milan Merčun: Obrtniško delo lahko mnogo prispeva k dvigu življenjske ravni

Jože Žiljek: Skladi za mehanizacijo in zadružništvo

F. Selevšek: Nekaj o kvaliteti izdelkov

Franček Drenovec: Anketa Radia Ljubljane

Pisma uredništvu

Ignazio Silone: Kruh in vino (Odlomek iz romana)

L. M. Š.: Kritičen pregled koncertne sezije 1950-51

Franc Brenk: Eroica — film o Beethovnu

S. Majstorovič: Incident all faza v demokratizaciji umetnosti? (O sporu v Društvu likovnih umetnikov Srbije)

Rafael Ajlec: Nove glasbene izdaje

Janez Dolenc: Kašmirski spor med Indijo in Pakistanom

NEKAJ O OJAČENI GONJI ITALIJANSKIH NACIOVALISTOV PROTI JUGOSLAVIJI

Italijanski nacionalizem, ki od nekdanje igra vloge vojne hujskača — njegove avanturistične pobude je italijansko ljudstvo drago plačalo in doživelo zaradi njega bridka razočaranja — neče mirovati. Ne da si miru in ga ne privošči drugim. Kakor da ga lomi božast. V Italiji sami pa ni danes videti nobene sile, ki bi se mu hotela postaviti po robu. Vse stranke in vsi vodilni elementi Italije sprejemajo njegove nesmiselne zahteve, koketirajo z njegovimi parolami in se mu laskajo, da bi si pridobili njegovo naklonjenost.

Bili so čast, ko so živeli v Italiji moške, ki se niso bali opozarjati na nevarnosti pretiranih nacionalističnih zahtev. Takih mož menda ni več v Italiji, kajti v poslednjem italijanskem nacionalističnem grmenju proti Jugoslaviji ni bilo slišati nobenega ali skoraj nobenega glasu, ki bi bil opozarjal na nevarnosti takega početja.

Medtem pa se ni zgodilo ne v Italiji ne izven nje ničesar, kar bi moglo sedanje početje italijanskega nacionalizma vsaj za silo opravičiti. Italiji ne preti nobena nevarnost od zunaj. Zlasti ji ne preti nobena nevarnost s strani Jugoslavije. Jugoslavija nima nikakršnih zavojevalnih namenov proti nobeni deželi, proti nobenemu narodu. Politika njene vlade je politika miru. Glede Italije smo že tisočkrat povedali, da bi radi imeli z njo prijateljske odnose, da si želimo in prizadevamo, da bi prišlo med njenim ljudstvom in narodi Jugoslavije do prijateljskega sodelovanja. Zakaj torej ta bes italijanskih nacionalističnih božastnikov, ki so v poslednjem času podeseterili svojo običajno gonjo proti Jugoslaviji in njenim narodom, gonjo, ki je to pot zajela ves italijanski dnevni in tedenski tisk, ki se je vsilila tudi v parlamentu in senatu in ki so jo kominformovci še posebej podpirali? Ne moremo zahtevati, da bi bili pametni nacionalisti, kajti o njih vemo, da so ubogi na duhu. Toda odgovorni ljudje, voditelji resnih strank in gibanj bi morali razumeti, da s takimi nacionalističnimi »kampanjami« ne morejo ničesar doseči, kar bi utegnulo koristiti Italiji.

Vsa ta nacionalistična gonja proti Jugoslaviji, ki nedvomno otežuje ostvarjanje dobrososednih odnosov med Jugoslavijo in Italijo, je bila uprizorjena zaradi Trsta in zaradi cone »B«. Resnični razlogi te »kampanje« utegnejo biti seveda drugi in povsem drugačni. Poleg nacionalistov in irendentistov so v Italiji še druge sile, ki delajo na tem, da ne bi prišlo med Italijo in Jugoslavijo do dobrososednih odnosov.

Kot pretveza za ojačanje »kampanje« proti Jugoslaviji so se italijanskim nacionalistom zdeli to pot dobrodošli nekateri ukrepi zavezniške vojaške uprave v Trstu, ki so pravno pa tudi politično na mestu. Za neprijateljski akt so imeli tudi to, da zavezniška vojaška uprava ni sprejela predloga, po katerem naj bi se pri prihodnjih volitvah v Trstu dovolilo sorodnim političnim strankam vezati kandidatne liste, kakor se je to delalo pri zadnjih občinskih volitvah v Italiji. Vezanje kandidatnih list med sorodnimi pa tudi z nesorodnimi političnimi strankami je volilni manevar, ki se ga je italijanska demokratska stranka prvič poslužila pri zadnjih občinskih volitvah v Italiji in s pomočjo katerega je dobila v svoje roke ogromno število majhnih in velikih občin, ki so bile dotlej v rokah kominformovcev. S takim volilnim manevarom bi tržaški irendentisti radi dokazali, da je večina tržaškega prebivalstva za izročitev Trsta Italiji. Moj bog, kako smo pametni!

Zahteva po priključitvi Trsta Italiji je nesmiselna; je pretiravanje nacionalnega principa; ne upošteva življenjskih interesov mesta in ne upošteva gospodarskih interesov zaledja. Kaj pomeni trgati mesto od njegovega zaledja, nam zgovorno priča primer Gorice. Reševati taka vprašanja izključno na podlagi zahtev nacionalnega sentimentalizma je za narode predraga igra. Ne morem si misliti, da se vodilni ljudje Italije ne bi tega zavedali. Kako se pa to ujema z dejstvom, da podpirajo ti ljudje nacionalistične in irendentistične zamisli, ki hočejo reševati usodo mest in narodov z volilnimi manevari?

V zvezi z gonjo proti Jugoslaviji zaradi Trsta, na podlagi ukrepov zavezniške vojaške uprave v coni »A«, se je povečala tudi »kampanja« za priključitev cone »B« Trstu. Ta zahteva, s katero imajo razne politične skupine v Trstu in v Italiji tudi različne namene, zahteva, ki se zdi, da je s pravnega stališča na mestu, upošteva le interese in želje skupin, ki se zanjo ogrevajo. Toda slovensko, hrvaško in italijansko delovno ljudstvo v coni »B« je mnenja, da v coni »B« gre beseda predvsem njemu in da zahteva tržaških političnih skupin ne upošteva njegovih interesov. Cona »B« je močno spremenila svoj socialni in gospodarski lik. V coni »B« imajo Slovenci in Hrvatje zajamčene pogoje za svoje narodno izživljanje prav tako kakor Italijani. Kakor Italijani imajo tudi oni svoje šole, svoje kulturne ustanove in uživajo s prvimi vse narodne in druge pravice. V Trstu Slo-

venci ne uživajo nikakih pravic in jim tamošnji italijanski nacionalisti odrekajo narodne pravice. Slovenci in Hrvatje v coni »B« imajo popolnoma prav, če se bojijo priključitve cone »B« takemu Trstu.

V coni »B« so kmetje dobili zemljo in se upravičeno bojijo, da bi s priključitvijo Trsta to zemljo zopet izgubili.

Vsa podjetja v coni »B« so v rokah delavskih svetov. S priključitvijo Trsta bi delavci izgubili ta podjetja.

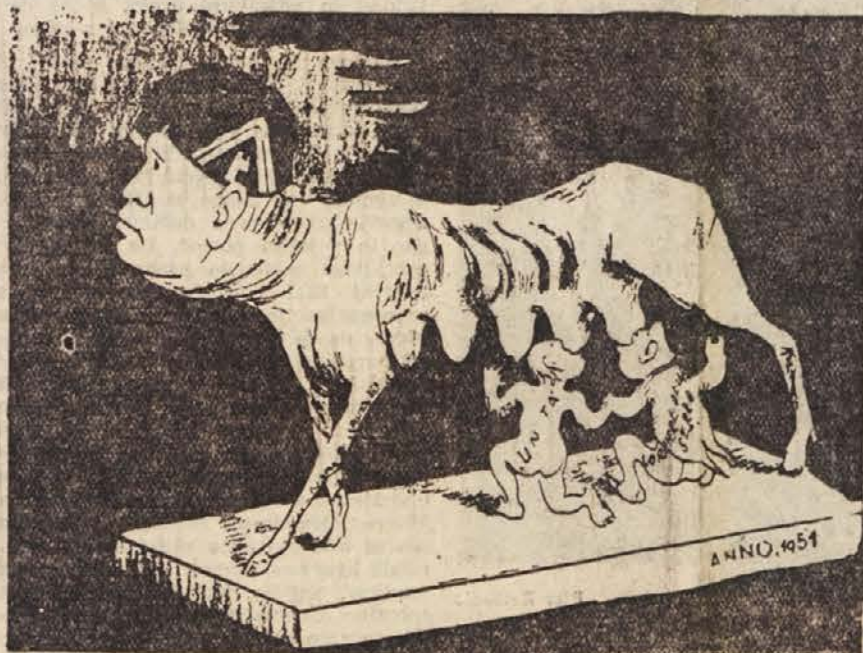
V coni »B« je oblast v rokah delovnega ljudstva. Ta oblast ima prav gotovo še svoje pomanjkljivosti in dela

celo napake. Je pa ljudska oblast, ki se postopoma izpopolnjuje. Delovno ljudstvo jo je vzljubilo in jo bo vzljubilo še bolj, ker je to njegova, domaća oblast. Ne bo dolgo — gre za mesece — in življenjski standard se bo znatno dvignil nad standardom delavstva v Trstu. Ni več narodnega zatiranja, ni nevarnosti neofašizma. Koper, ki ni utegnil v dobi šestdesetih let pred vojno zgraditi niti same samcate stavbe, se polagoma obnavlja, dobiva nov lik. Seveda so še težave rasti, ki se bodo polagoma, postopoma premagale. Ali si res tam v Trstu in v Italiji mislijo, da

je delovno prebivalstvo cone »B« pripravljeno odpovedati se vsem tem in drugim pridobitvam samo zato, da bi ustreglo tistim, ki hočejo cono »B« združiti s Trstom? Zelo se moti, kdor si misli, da pozna razmere v coni »B« in razpoloženje njenega prebivalstva, če čita oslarije, ki jih o coni »B« objavljajo nacionalistični in kominformovski listi. Kaj vsega ne pišejo ti listi, kaj so nam že vse zrekli, česa nas niso obdolžili? Pišejo le to, kar bi radi, da bi bilo. Kdor jim verjame, mora biti res ubog na duhu.

Ojačena gonja ali »kampanja« italijanskih nacionalistov in kominformistov proti Jugoslaviji in njenim narodom se še ni končala in se bo verjetno še nadaljevala. Ta »kampanja« ni prinesla nobene rešitve, ker je ni mogla prinesiti, in ni v nobenem oziru koristila niti Italiji kot državi niti ne njenemu ljudstvu. Italijanska vlada je izvedela kot rezultat »kampanje« le to, da se Francija, Anglija in Amerika niso odpovedale izjavi iz leta 1948, ko so rekly, da so za to, da bi se Trst priključil Italiji. To je uspeh kampanje, s katero so italijanski nacionalisti in kominformovci razburili pol sveta in med katero so zmetali cele gore blata, psokv in klevet proti narodom Jugoslavije in njihovim voditeljem, ki niso od Italije nič zahtevali, ki o Trstu niso niti govorili, ki niso hodili zaradi njega nobenega nadlegovat, ki so le tiho, toda vztrajno nadaljevali s socialistično gradnjo svoje dežele. Z naše strani je na blazno početje italijanskih nacionalistov odgovoril tovariš Tito. Ni dvoma, da se bodo naši narodi ravnali po njegovih navodilih. Toda italijansko ljudstvo se bo moralo odločiti, da napravi konec nacionalističnim komedijam. Zaradi sebe, zaradi svojega ugleda, pa tudi zaradi svojih sedev.

Nacionalisti in kominformovci ščuvajo na vojne avanture proti Jugosla-

SODOBNA RIMSKA VOLKULJA

Po »Vjesniku«

NEMIR NA SREDNJEM VZHODU

Ob nedavnem uboju jordanskega kralja Abdulaha je neki bejrutski dnevnik zapisal: »Individualni atentati in državni udari so postali v zadnjem času zelo pogosti na Srednjem vzhodu. Kaj se dogaja s političnimi režimi v arabskih deželah? Vsekakor vlada nemir med novimi rodovi in ti poskušajo zvreči jarem. Toda politični zločin ni revolucionarno sredstvo. Nasprotno, maščevanje je lahko tudi igra tužine, katere navzočnost se zelo čutimo med nami in okoli nas.« Dvanajst političnih ubojev v zadnjih sedmih letih je res značilna postavka v politični bilanci Srednjega vzhoda. Ti posamezni obračuni s političnimi voditelji in državnimi poglavarji so večkrat izraz ljudske nevolje nad njimi, vendar — kolikor so ti napadi na posameznike res posledica domačega odpora proti trinoštvu — so hkrati tudi dokaz šibkosti in nemnožnosti naprednih gibanj v teh deželah. Toda le prečesto so ti obračuni s posamezniki izraz neposrednega mešavanja tujih sil, ki se v odvisnih deželah rade poslužujejo takih načinov za uveljavljanje svojih namenov.

Čprav tuje sile nimajo več neposredne uprave nad deželami Srednjega vzhoda, njihov vpliv ni prenehal. Po tej vojni je obdržala samo še Velika Britanija nekaj svojih ozemeljskih posejank na Srednjem vzhodu (n. pr. Aden). Bivša francoska in britanska mandatna področja Libanon, Sirija in Palestina pa so dobila politično neodvisnost. Vendar države tuje sile še vedno ključne gospodarske položaje in imajo tudi močan političen vpliv na dvorih arabskih šejkhov, emirjev in kraljev. Za utrditev svoje moči spretno izkoriščajo nasprotja med posameznimi državami. Zgoča rana Srednjega vzhoda je nasprotje med Izraelom in arabskimi državami.

S prenehanjem britanske oblasti v Palestini je nastal spor med Zidi in Arabci zaradi uprave nad nekdanjim palestinskim ozemljem. Hkrati s prenehanjem britanske uprave nad Palestino 15. maja 1948 je bila po sklepu Organizacije združenih narodov ustanovljena nova država Izrael. Toda niti Zidje niti Arabci niso spoštovali razmejitve, ki jo je določila OZN. Med Izraelom in arabskimi državami se je začela vojna za razdelitev Palestine. Boji so se končali leta 1949, toda vojno stanje med njimi še ni prenehalo in do miru še ni prišlo. Izrael je obdržal predele, ki so mu bili določeni s sklepom Združenih narodov, arabski del Palestine pa je razglasil transjordanski kralj Abdulah aprila 1950 za sestavni del nove države Jordanije.

Spore med Izraelom in arabskimi državami je še zaostrel obstoječa nasprotja na Srednjem vzhodu. Ob njem so izšla na dan nesoglasja med posameznimi arabskimi državami, ki so združene v Arabski ligi. Predvsem so si prišle navzkriž težnje Egipta in Transjordanije. Egipt je v sporu z Izraelom zaradi ustanovitve arabske države, ki bi obsegala celotno Palestino. Ustanovitve Izraelske države sploh ni

priznaval. Bivši jeruzalemski mufti Emin el Husein, znan po svojih simpatijah do Hitlerja, je sestavljal v Egiptu celo palestinsko vlado. Jordanski kralj Abdulah pa je skušal po vojaški zasedbi arabskega dela Palestine doseči z Izraelom sporazum, da bi si zagotovil pridobljeno ozemlje. Smrt kralja Abdulaha, ki ga je doletela v Omerjevi mošaji v Jeruzalemu, ima gotovo svoje ozadje v nasprotjih v arabskih deželah glede Palestine.

V borbi za Palestino so prišle do izraza oživljene težnje arabskih dežela, da si ustvarijo mogočno arabsko državo, ki naj bi segala od Perzijskega zaliva do Libijske puščave. Toda ta naravna težnja arabskih narodov po združitvi je postala krinka za številne politične spletke, s katerimi so si skušale posamezne države zagotoviti nadoblast nad tujim ozemljem. Znani so poskusi kralja Abdulaha, da bi združil Irak, Sirijo in Libanon v skupno državo Veliko Sirijo ali deželo »Plodnega polmeseca«. Te Abdulahove težnje so bile v skladu tudi z britansko politiko, kajti Velika Britanija bi z razširitvijo Abdulahovega vpliva razmahnila tudi svoj vpliv. Toda proti tej zamisli so bili Egiptčani in Ibn Saud, ki je v starem nasprotju s hasemitsko rodovino kralja Abdulaha. Arabska liga, ki je bila ustanovljena ob koncu vojne, da bi zblíževala med seboj arabske dežele, je postala vse bolj torišče borbe med Egiptom in Jordanom, ki sta jo skušala spremeniti v organi-

zacija, ki naj bi služila močnejšemu za nasilno združitve arabskih dežela. Spomin na veličino arabskega kalifata navdihuje mnoge arabske poglavarje, da bi s sredstvi svojih prednikov vrnil nekdanjo veljavo arabskemu svetu.

S smrtjo Abdulaha je izgubila britanska politika vplivno osebnost na Srednjem vzhodu. Kralj Abdulah je bil zvest podpornik britanske politike, kajti z britansko pomočjo je tudi prišel do svojega kraljestva. Ni neznan, da je Abdulahovo vstajanje proti istambulskega sultanu med prvo svetovno vojno organiziral britanski častnik Lawrence in da je njegov naslednik John Glubb sedaj poveljnik Arabske legije v Jordanu. Jasnje je tudi, da je dobival kralj Abdulah letno iz Britanije 2 milijona funtov za podpiranje njene politike na Srednjem vzhodu.

Britanska usmerjenost Abdulaha predvsem ni gódlila Egiptu, ki se vsa leta po vojni nepomirljivo bori z Britanci, da bi umaknil svoje čete s področja Sueškega prekopa in da bi bil Sudan združen z Egiptom. Po pogodbi iz leta 1936 ima namreč Velika Britanija pravico, da drži svoje čete ob Sueškem prekopu. Veljavnost pogodbe po izteče šele 1956. leta. Sueški prekop je za Veliko Britanijo, čeprav nima več oblasti v Indiji, še zmerom izrednega pomena kot pomorska pot iz Sredozemskega morja v Indijski ocean. Več ko polovica delnic Sueškega prekopa je v britanskih rokah. Največ ladij, ki plu-

jejo skozi Sueški prekop, plove pod britanskimi zastavami. Samo lansko leto je znašala skupna tonaža britanskega prometa skozi Sueški kanal 26.557.000 ton, tonaža celotnega prometa pa 81 milijonov 796.000 ton. Zelo velik odstotek odpade na prevoz nafte. Egipt od začetka vojne z Izraelom in tudi sedaj, ker še ni sklenjen mir, ne dovoljuje petrolejskim ladjam, ki so namenjene za Haifo, prevoza skozi Sueški prekop. Ta egiptski ukrep ni prizadel samo Izraela, temveč tudi Veliko Britanijo, ker je čistilnica v Haifi last britanskega kapitala. Nedavno je predložil Izrael zadevo Varnostnemu svetu. Na dnevnem redu Varnostnega sveta pa je še vedno tudi pritožba Egipta zoper Veliko Britanijo zaradi njenih čet ob Sueškem prekopu.

Obenem z zahtevo po odhodu britanskih čet s sueškega področja Egipt vztrajno terja priključitev Sudana, ki je sedaj pod skupno angleško-egiptsko upravo. Vendar stvarno upravlja Sudan angleški guverner. Egiptčani pa imajo le nekaj uradniških mest. V Sudanu pa je le malo prebivalstva, ki si želi združitve z Egiptom. Večina zahteva neodvisnost. Pobornik neodvisnega Sudana je predvsem sudanska stranka neodvisnosti UMMA. Sudansko prebivalstvo se brani združitve z Egiptom, ker se plaši, da bi bil vpeljan v Sudanu polfevdalni egiptski red. Zemlja v Sudanu namreč ni last peščice veleposestnikov, prodaja zemlje tujcem pa je prepovedana. Hkrati se Sudanci boje, da bi Egiptčani z zgraditvijo namakalnih naprav obkodovali sudansko gospodarstvo. Vsekakor kaže tudi ta primer, da upravičena borba Egiptčanov proti britanskemu vplivu v Egiptu čisto prehaja v kolektivno nekdanje egiptanske politike za časa faraonov Tutmesa in Ramzesa, ko je Egipt vladal od Mezopotamije do Libije.

Nedvomno doživlja britanska politika na Srednjem vzhodu v zadnjih letih poraz za porazom. Najbolj zgovoren dokaz za to je njen spor s Perzijo zaradi podržavljenja anglo-perzijske petrolejske družbe, ki je bila v glavnem last angleškega kapitala. Večmesečna borba med londonsko in teheransko vlado — soedeč po zadnjih znakih — se bliža h koncu. Po predlogih Trumanovega posredovalca Averella Harrimana bo Angliji uspelo le toliko rešiti svoje položaje v Perziji, da bo sodelovala še pri prodaji, transportu in razdelitvi nafte, vrelci in čistilnice pa bodo prešli pod perzijsko upravo. Sporazuma sicer še ni, toda napovedujejo skorajšnja pogajanja za sklenitev vsaj začasne pogodbe o upravi nad imetjem nekdanje Anglo-perzijske petrolejske družbe.

Kakor so pokazali zadnji dogodki, je boj za nafto eden glavnih virov neuravnovesnosti političnih razmer na Srednjem vzhodu. Srednji vzhod ima namreč dve petini svetovnih zalog nafte. Inozemski kapital, vložen v industrijo nafte, presega milijardo dolarjev. Petrolejske družbe so si prilastile obsežna naftna polja in prepregle z

Nadaljevanje na 2. strani

ZAPLET OKOLI FRANCOVE ŠPANJE

20. julij
Zaradi slabega vremena odložen sestanek v Kesongu. — Med sestankom s Harrimanom je izjavil član perzijske države komisije za nafto Hassibi, da bi bili perzijski predstavniki pripravljeno znova začeti pogajanja z britanskimi delegati. — Morgan Phillips, predsednik socialdemokratske internacionale in tajnik te organizacije Giljuss Branthal poslala Achesonu brzojavko, v kateri izražata zaskrbljenost 43 milijonov socialistov zaradi pogajanj ZDA s Francovo Španjo. — Ameriški admiral Sherman odstopal iz Londona v Neapeli. — Vlada ZDA povabila 50 držav, ki so bile v vojni z Japonsko, na konferenco v San Franciscu, na kateri bodo sklenili japonsko mirovno pogodbo. — Umor jordanke kralja Abdulaha, vplivnega člana Arabske lige in enega najtrajnejših temeljev angleške politike na Srednjem vzhodu.

21. julij
Na predlog kitajskih in severnokorejskih predstavnikov prekinjeni razgovori v Kesongu in preloženi na 25. julij. — Perzijski radio pozdravlja Harrimanovo dobro voljo in odkrito željo, da bi razumel iranski stališče, ter ostro napadel angleško družbo, ki ji je očital odgovornost za zadnje norde v Teheranu. — Velika napetost in neredi v Jeruzalemu zaradi umora kralja Abdulaha. — Britanski minister za zunanje zadeve Morrison izjavil na zborovanju rudarjev v Durhamu, da Jugoslavija lahko postane resnični svetilnik za svetovni mir. — Na svetovni konferenci bivših borec v Rimu sprejeti resolucije, v kateri odločno obsojajo napadalo politiko Sovjetske zveze in njenih satelitov proti Jugoslaviji. — Voditelj laburist, levice Bevan izjavil »Ameriki in drugim ljudstvom, da se mi še ne čutimo dovolj varne, da bi mogli dovoliti novo oborožitev Nemčije. Razen tega je poudaril, da Anglija ni pripravljena sodelovati v zvezi s tistimi, ki bi mogli okrepiti Francov položaj v Španiji.

22. julij
V starem delu Jeruzalema so po umoru jordanke kralja izbruhnili veliki nemiri. Ranjenih okoli 15 oseb, med njimi tudi poveljnik policije jordanke dela mesta. — Iranska policija vrnila predstavniku anglo-iranske petrolejske družbe Richardu Seddonu dovoljenje za bivanje v Perziji, ki mu ga je pred dnevi odvzela. — Na ameriški ladji »Mount Olympus« v Neaplju nenadoma umri za srčno kapjo šef ameriških pomorskih sil admiral Sherman. — Bivši francoski finančni minister Merys sestavil novo francosko vlado. — Podpredsednik vlade Sovjetske zveze imel v Varšavi hujskaški govor proti Jugoslaviji. — Na otoku Ile Dieu umrl kvinting — bivši francoski maršal Petain. — Večina britanskih časopisov poziva Združene države, naj ne sklenejo vojaškega sporazuma s frankističnim režimom v Španiji.

23. julij
Posebni zastopnik predsednika Trumanu Harriman dal perzijski vladi nove predloge, ki naj bi omogočili ureditev britansko-perzijskega petrolejskega spora. — Jordanska policija aretila 70 oseb v zvezi z ubojem jordanke kralja. — Fedorca za pravice človeka poslala Združenim narodom protest zaradi vojaških in političnih pogajanj ameriških predstavnikov s Francom. — Indijski tisk poroča o hudih političnih krizah v Indiji zaradi vedno večjih nasprotij znotraj vladajoče stranke kongres. — Britanska vlada sprejela poziv ZDA, naj se udeležijo konference o ponovni oborožitvi Nemčije, ki bo septembra v Washingtonu.

24. julij
Ameriški obrambni minister Marshall zavrnil korejsko-kitajske zahteve po umiku tujih čet s Koreje. — Perzijski radio objavil, da so ameriška letala preletela reko Jalu in prodrla v Mandžurijo. V štabu Združenega poveljstva so to vest odločno zanikali. — Britanska zunanje ministrstvo sprejelo nov perzijski predlog za rešitev petrolejskega spora. Sprito tega predloga britanska vlada sklenila izredno sejo. — Član francoske radikalno-socialistične stranke Rene Mayer ni dobil zaupanja francoske narodne skupščine za osnovenje nove vlade. — Zahodnonemški kancler Adenauer izjavil, da bo njegova vlada podpirala zahtevo zahodnih veljavil po ponovni oborožitvi Zahodne Nemčije. — Japonsko zunanje ministrstvo objavilo »Belo knjigo«, ki trdi, da je na Kitajskem in v Sovjetski zvezi še zmeraj 349.000 japonskih ujetnikov.

25. julij
Kitajska in severnokorejska delegacija predlagali na sestanku, naj bi se o umiku tujih čet s Koreje razpravljalo šele, ko bo sklenjena premirje. — Izvršni odbor laburistične stranke imel zaradi okrepitvenega pritiska konservativcev na laburiste, kakor tudi zaradi notranjih trenj v zvezi z nedavno ostavko Bevana enega najvažnejših sestankov v zadnjih letih, na katerem je razpravljalo o sprejemnih bah v dosedanjih notranjih političnih laburistične vlade. — V Jordani sestavljena nova vlada, ker je prejšnja odstopila po umoru kralja Abdulaha. — Predsednik francoske republike Vincent Auriol ponudil mandat za sestavo nove vlade Bidaultu, ki ga je pa zavrnul. Mandat za sestavo vlade ponujen nato predsedniku parlamentarne skupne neodvisnih republikancev Paulu Reynaudu.

26. julij
V Kesongu dosežen sporazum o dnevnem redu vojaške konference o premirju na Koreji. Sporazum o dnevnem redu ima naslednje točke: 1. Določitev dnevnega reda. 2. Določitev vojaške demarkacijske črte med obema stranama z namenom, da se določi demilitarizirana zona kot osnovni pogoji za ustavitve sovražnosti na Koreji. 3. Konkretni aranžmani za ustavitve ognja in premirja ter sestava in pristojnost nadzornega organa, ki bo izvajal pogoje za ustavitve ognja in premirja. 4. Aranžmani v zvezi z vojnimi ujetniki. 5. Priporočila vladam prizadetih držav obeh strani. — Britanski minister brez listine Kenneth Younger izjavil v parlamentu, da trenutno ne more biti govora o tem, da bi se razpravljalo o vprašanju vstopa Španije v Severnoatlantski pakt. — Paul Reynaud vrnil predsedniku francoske republike mandat za sestavo nove vlade. — Aleide de Gasperi sestavil svojo sedmo poveljno vlado, v kateri je prevzel tudi zunanje ministrstvo, bivši zunanji minister Sforza pa je minister brez listine.

Frankistična Španija je sicer že ves povojni čas deležna precejšnje pozornosti, vendar se svet zanima zanjo še posebno letos. In to iz dveh razlogov: zaradi množičnih demonstracij in stavk, ki so pomladi pokazale, da dvajsetletni Francov režim ni mogel streti španskega ljudstva volje po svobodi, in pa zaradi raznih znakov, ki kažejo, da bi nekateri na Zahodu, zlasti še v Združenih državah Amerike, na vsak način hoteli vpisati Franca v spisek članov zahodnoevropskega obrambnega sistema.

Kje je vzrok velikega nerazpoloženja, katerega odsev so bile pomladanske stavke stotisočev; kako naj si razlagamo vpisovanje Franca v sistem tako imenovane atlantske skupnosti?

Glede notranjega položaja si poročila tistih, ki jim je po vojni uspelo prekorčiti mejo na Pireneji, v mnogem nasprotujejo. Vendar pa je iz vseh opisov — pa naj povedo jasno ali po ovinkih — le vidno eno: da tam gospodujeta socialna neenakopravnost in državljanska brezpravnost preprostih ljudi, da veljajo še vedno skorajda fevdalni odnosi, da grede vstric bogastvo in revščina, objestnost in stradanje (in to resnično stradanje); da cveto tamkaj edine birokratski aparat, korupcija, verižništvo, ovačstvo, nasilje in koncentracijska taborišča (v njih je še vedno okoli sto tisoč španskih demokratov); da imajo prvo in zadnjo besedo v državi le osamljeni Caudillo s svojo vojaško diktaturo ter vsemogočna cerkev s svojo »Acción Católica«; skratka — da je tamkaj režim, ki je v bistvu kopija, miniatura Hitlerjevega režima.

Kakšne številke dajejo tuji dopisniki glede španskega gospodarstva? V primerjavi s 1935. letom se je povečal indeks življenjskih stroškov za 800 odstotkov (cene življam za 1100), plače pa so se komaj malenkostno dvignile; delavci se morajo točiti skozi življenje, kakor vedo in znajo. V primerjavi s istim letom je bila kmetijska proizvodnja 1945. leta manjša za 50, lanl pa še vedno za 25 odstotkov. Proizvodnja tekstilne industrije je nazadovala za 10 odstotkov, sladkorne za 20, uvoz strojev in surovin se je zmanjšal za 35 odstotkov — razen premogovne pravzaprav ni nobene industrije, ki bi v primerjavi z leti pred državljansko vojno povečala proizvodnjo. Štiri milijone prebivalcev več kot pred vojno, nezadržno naraščanje cen, katastrofalen padec poljedelske in druge proizvodnje — to je Francova Španija špancev.

Niso pa za špance najhujše splošna revščina in nenehne dražitve. Najhujše je, da državo izsesavata številna policija in vojska, ki ju mora špansko ljudstvo plačevati za to, da dela proti njemu, da ga drži v strahu in pokorščini. (Prispevek k nacionalnemu dohodu je znašal v 1935. letu na glavo 1000, leta 1949 pa 4000 peset.) Španija, čeprav obdana z morjem, meja s Portugalsko, s katero se prav dobro razume, in zavarovana z mogočnimi Pireneji, ima eno najštevilnejših policij v Evropi in stalno 400.000 mož pod orožjem. Ne morda zaradi morebitnih zunanjih nevarnosti, pač pa zaradi notranjega odpora, ker so policija, vojska in cerkev edini stebri, na katere se naslanja diktator v svoji borbi proti ljudstvu, ki se ga je zaradi njegove samozavesti in ponosa prijel zvezevek »narod tridesetih milijonov kraljev«.

Kljub tej oboroženi sili pa je le prišlo v marcu in aprilu t. l. do množičnih demonstracij in stavk, ki jih tudi gumijevke, bajoneti in zapori niso mogli zatreti. Sicer so bili taki, ki so hoteli dati stavkam pečat pete kolone: Franco in informbrojci. Španski kominformisti, ki s Španijo in španskim ljudstvom že zdavnaj nimajo pravi nobene zveze, so hoteli stavke predstaviti kot svoje delo; isto struno pa je udaril tudi Franco, hoteč prikazati dogodke v Barceloni, Bilbau, San Sebastianu in drugod kot brezpomembne, po tujih agentih zanejene lokalne zapletljive. V resnici pa so bile demonstracije in stavke sto tisočev — v Barceloni je bila to prva generalna stavka v fašistični Španiji — ne samo izraz nezadovoljstva zaradi naraščajoče bede in stalnih dražitev, ampak več, odsev globoke mrznje do sedanjega režima v Španiji. Stavke sicer niso imele pred seboj posebnih ciljev, nanovo pa so zbudile pri španskem ljudstvu zavest lastne sile, sile, ki si bo nekoč mogla zastaviti tudi druge, veliko večje naloge. V tem je bil poglavitni pomen teh stavk in zato je tudi bil takrat splošni vtis na svetu, da se enabiti bliža čas, ko bo »malemu Hitlerju« odzvonilo.

Pravzaprav bi Franco moral odzvoniti že zdavnaj. Neposredno po vojni mu je sicer že šlo za nohte, vendar mu je uspelo izmotali se iz zagate, saj so članice Združenih narodov na predlog večine v Generalni skupščini prekinile z njim samo diplomatske stike. Prekinitev diplomatskih in trgovinskih stikov mu je resda povzročila še nekatere težave, vendar mu je ta boj kot prišel

v toliko prav, da je njemu naprtil vso odgovornost za gospodarsko revščino v državi.

Pozneje, ko so se vse bolj ostrila nasprotja med Zahodom in Vzhodom, pa so se začele njegove zamajave zunanje, politične postojanke znova utrujati. Odklonilo stališče proti njegovemu režimu je popuščalo, večina v Združenih narodih je izglasovala ukinitve diplomatskega bojkota Francove Španije in »Francisco Franco Caudillo de España por la gracia de Dios« (spo milosti božji voditelj Španije) je sprejel kmalu nato z neopredeljeno oholostjo zmagovalca zahodne diplomatske predstavnike, ki so se vrnili v Madrid.

Čim bolj se je kazala imperialistična politika sovjetske birokracije, pa bodi to v Nemčiji, na Koreji ali drugod, čim bolj je na svet pritiskala mora sovjetske agresije, tem bolj se je Francu vsakršno misel, da bi se Španija vključila v zahodnoevropski obrambni pakt. (Njegov poslanik v ZDA Lequerica je izjavil 5. junija t. l. v Detroitu, da se Španija ne misli vezati s kakršno koli splošno pogodbo, ampak samo s paktom z Združenimi državami in s Portugalsko.) Angliji, ki jo ima na Zahodu Evrope še najbolj na piki, je ponujal »priateljstvo«, če vrne Španiji Gibraltar (intervju dopisniku »Daily Mail« 24. maja t. l.); Francijo pa je dražil s tem, da je ponujal sedaj umrlemu kvinsluju Petainu azil v Španiji in mu poslal z najlepšimi željami k skorajšnjemu ozdravljenju zabor pomaranč.

Njegovi računi so približno takšni: zdi se mu, da v Združenih državah Amerike veliko več velja nevarnost sovjetske agresije kakor pa še tako močan odpor znotraj države ali pa v Evropi proti frankističnemu režimu; zdi se mu — in tega njegov tisk niti ne skriva — da so zunanje-politične težave Velike Britanije in Francije veliko prehudе, da bi ti dve mogli uspešno preprečevati njegovo ljubimkanje z Združenimi državami; zdi se mu pa tudi, da bo moral sčasoma kloniti v Združenih državah odpor tistih, ki so proti vsakršnemu povezovanju s frankistično Španijo, pred določenimi republikanskimi, katoliškimi in vojaškimi krogi, ki že delj časa zagovarjajo sodelovanje z njim.

Podoba je, da se Franco doslej ni uračunal. V Atlantski pakt ga sicer niso sprejeli — kakor pravi, tega niti noče — zato pa kaže zadnje potovanje admirala Shermana, da so Združene države Amerike pripravljene dati mu v zameno za razne strateške baze v Španiji tako želene dolarje, gospodarsko in vojaško pomoč. Da bi ne bilo proti tem namenom prehudega odpora znotraj ZDA, je Caudillo pohitel z »reorganizacijo« vlade, ki naj bi dala viden, da je pripravljen »demokratizirati« režim. V vlado je postavil nekaj novih ljudi, ki naj bi manj zaudarjali po fašizmu, razen tega pa tudi vidno poudarjal njegovo odločnost v boju proti Moskvi. (Za ministra vojske je postavil nekdanjega poveljnika »Plave divizije« na vzhodni fronti generala Munosa Grandesa). Preosnova vlada pa mu ni bila potrebna samo zaradi ameriških kreditov, ampak tudi iz notranjih vzrokov, saj so mu še v predobrem spominu marčne in aprilske demonstracije in zato naj bi pokazale spremembe v gospodarskih resorih, da se bo tu marsikaj spremenilo. Vse skupaj pa je seve navaden, cenen manevar.

Ob obisku admirala Shermana v Madridu je sicer poročal dopisnik »Manchester Guardian«, da bi bilo »Trumanu najbolj po volji, če bi Franca in njegov režim čimprej pobrala kuga, vendar pa kaže razvoj dogodkov, da je do izpolnitve te želje še daleč, ker pogajanja z ZDA španskemu diktatorju samo podaljšujejo življenje, ubijajo voljo tamošnjega ljudstva po odporu, zahodnoevropskemu obrambnemu sistemu pa jemljejo moralni in politični ugled.

NEMIR NA SREDNJEM VZHODU

Nadaljevanje s 1. strani

naftovodi ozemlje od Perzijskega zaliva do Sredozemskega morja. Proizvodnja in porazdelitev nafte pa se ravna le po potrebah svetovnega trga, koristi dežel Srednjega vzhoda pa so zapostavljene. Plačilo za izkoriščanje nafte je bolj podkupnina pešiči vladajočih v teh deželah kakor pa odškodnina. Da bi si tuje družbe zavarovale dobičke, ki jim tečejo z nafte, so si doslej zagotavljale z denarjem in tudi s silo sebi naklonjene vlade. Vendar so postale take oblike tuje izkoriščanja nevzdržne z nastajanjem domače buržoazije in s čedalje močnejšim gibanjem kmečkega prebivalstva proti fevdalnim vladavinam.

Notranje razmere v deželah Srednjega vzhoda so zaradi tuje izkoriščanja dosegle točko, ko so potrebne temeljite gospodarske in politične spremembe. Gospodarstvo in politične spremembe. Gospodarstvo in politične spremembe. V nasprotju z zelo razvito industrijo nafte, ki je največje bogastvo teh dežel, na izredno nizki stopnji. Druge industrijske panoge so v teh deželah malo razvite. Večji industrijski razvoj je bil dosežen šele med vojno in takoj po vojni. Vendar še danes v nobeni deželi, razen v Izraelu, ki gradi močno industrijo s pomočjo židovskega kapitala z vsega sveta, ne daje industrija več kot 15% narodnega dohoda (industrija nafte tu ni všeta). Glavni dohodek daje prebivalstvu kmetijstvo. Šestina prebivalstva pa živi še nomadsko življenje. Kmečko prebivalstvo na Srednjem vzhodu teže močni fevdalni ostanki. V Perziji je samo 10% obdelovalne zemlje last kmetov. Večina kmetov jemlje zemljo v zakup od veleposestnikov, katerim mora ponekod oddati celo štiri petine letnega pridelka. Zaradi pomanjkanja vode — večji del Srednjega vzhoda je v puščavskem pasu — je namakanje že od najstarejših časov pogoj za kmetovanje. Toda namakalne naprave so zastarele. Kmetje žive v velikem siromaštvu. Na Srednjem vzhodu dobiva prebivalstvo povprečno 2000 kalorij na dan. Zaradi slabe hranjenosti in ker se država sploh ne zveni za zdravstvene razmere, je smrtnost zelo velika. V Egiptu na primer umre vsak tretji novorojenček, kar je najvišji odstotek umrljivosti na svetu. Devetdeset odstotkov prebivalcev Egipta je bolnih na očeh. Vendar je v teh deželah kljub visoki umrljivosti zelo velik prirastek prebivalstva. V Egiptu se je na primer v desetih letih povečalo prebivalstvo za 20%. To še otežuje zboljšanje prehra-

ne, kajti kmetijstvo je zaradi polfevdalnih odnosov v zastoju. Odpor kmetov proti sedanjim družbenim odnosom v teh deželah sovпада tudi s težnjami domače buržoazije, ki se bori zoper fevdalne omejitve in vpliv tujih sil. Toda tudi na Srednjem vzhodu se potrjujejo zgodovinske izkušnje, da je buržoazija slab zaveznik kmetov. Egiptovska buržoazija uporablja kmečke množice za boj proti britanskemu vplivu, vendar se hkrati sporazumeva z veleposestniško kasto, ki še vedno tišči egiptovske felahs pod svojim jarmom. Tudi v Perziji je podoben položaj. Nezadovoljstvo prebivalstva skušajo usmeriti vladajoči krogi predvsem proti tujim družbam, ki izkoriščajo perzijska naravna bogastva, da bi prikrili — nemajhno — svojo krivdo za bedo množic. V konkurenčnem boju za Srednji vzhod pa skuša izkoristiti revolucionarno razpoloženje množic za svoje imperialistične namene tudi Sovjetska zveza, kar je postalo najbolj očitno ob zadnjih dogodkih v Perziji. Krvoprelitje na teheranskih ulicah 15. julija, ko je Sovjetska agentura, stranka Tudeh, skušala izvršiti državni prevrat, je posledica zločinske politike Sovjetske zveze.

Tok dogodkov v zadnjem času opozarja mednarodno javnost na močna vrenja na Srednjem vzhodu. Odprava strahotnega stanja kmetov, uporaba naftnega bogastva v korist domačega prebivalstva, zagotovitev miru med Izraelom in arabskimi državami ter rešitev vprašanja Sueskega prekopa so temelj za pomirjenje narodov na Srednjem vzhodu. Za rešitev teh bolelih vprašanj pa je potrebno, da se spremeni politika tujih držav do Srednjega vzhoda in da se spremeni tudi politika vlad na Srednjem vzhodu do kmečkih množic. Na Srednjem vzhodu so potrebne očitne družbene reforme, ki bodo pokopale star fevdalni red in z njim tudi spomine na čase kalifov in faraonov. V korist vseh je, da se ohrani mir na Srednjem vzhodu, kajti sedanji nemir bi se lahko spremenil v zlokoben vihar.

Ivan Tavčar

NAROČAJTE SE NA LJUBLJANSKI DNEVNIK

UPRAVA LJUBLJANSKEGA DNEVNIKA: LJUBLJANA, POŠTNI PREDAL ŠT. 271

Gotovo je namreč, da koristijo pogajanja med ZDA in frankistično Španijo, razen neposredno Francu, samo še Sovjetski zvezi. Sovjetski propagandi, ki je že doslej prikazovala zahodnoevropski obrambni sistem kot orodje agresije, bo odselej to še lažje, saj bo lahko uspešno izkoriščala dejstvo, da Združene države Amerike pomagajo na noge že precej onemoglemu fašističnemu Francovemu režimu in da pakirajo z njim. Na zahodu Evrope, posebno v Franciji in Italiji, kjer je kominformizem resda že načel, ima pa še vedno močne postojanke s še vedno velikimi množicami, ki se še niso otresle informbirojevskega vpliva, bo povezava s Francom samo koristila nadaljnjemu omreževanju ljudstva po moskovskih ageti, samo nadaljnji krepitvi sovjetske agresivnosti.

Zato je tudi razumljivo, da so se v Angliji, Franciji in drugih evropskih državah odločno uprli poskusom vključevanja Franca v zahodnoevropsko obrambo. Brez dvoma je vzrok temu odporu tudi zasvoženost samega frankističnega režima v Španiji, brez dvoma je ta odpor tako močan, ker še niso zbledeli spomini na špansko državljansko vojno, na njegovo najtesnejše povezovanje z italijanskim in nemškimi fašizmom, vendar je predvsem prav upoštevanje javnega mnenja tisto, ki tem državam ne dovoljuje, da bi sprejele Franca v svojo sredo. Velika Britanija in Francija, ki sta resda glasovali za prekinitev diplomatskega bojkota Francove Španije in ki bi bili morda tudi za to, da pride Franco v Organizacijo združenih narodov, ne moreta dopustiti, da bi se Franco na ta ali oni način vtihotal v severnoatlantski pakt, če hočeta, da bo ta pakt v resnici služil, kakor pravijo, obrambi demokracije.

Naj bo vzrok pogajanj s Francom kakršen koli, naj bo to politična kratkovidnost ali popustljivost pred kratko republikansko desnico ter katoliškimi in vojaškimi krogi, posledice ostanejo slejkoprej negativne, ker grede v korist sovjetske agresivnosti, predvsem pa v škodo španskega ljudstva.

D. Benko

Govoril je Molotov

Predvsem: Ne gre niti za to, da je Molotov menil, da pristoji podpredsedniku sovjetske vlade, kadar govori o Jugoslaviji, uporabljati slovar pouličnih psok, niti za to, da v blatenju naše domovine ni upošteval vsem znanega izreka: »kdor sedi v stekleni hiši, naj ne obmetuje s kamenjem sosed«. Oboje je stvar osebnega okusa in osebne morale. Prividno pa smo se že, da je oboje pri sovjetskih voditeljih povsem drugačno kakor pri nas!

Gre samo za to, da je podpredsednik moskovske vlade »ugotovil« v svojem varšavskem govoru, da je »...banda prodanih zločincev dobila ilegalno oblast v roke«. Kako je to moči razumeti? Zakaj je ljudska oblast v Jugoslaviji ilegalna? — Skorajda gotovo zato, ker jugoslovanskemu ljudstvu niso prinesli svobode tuji bajoneti, marveč si je — svobodo in oblast — vzelo samo v ljudski revoluciji. Potemtakem je tudi ljudska revolucija ilegalna, nezakonita, ker si je ljudstvo skovalo v njej novo oblast, preden je prišlo dovoljenje iz Moskve. Po tej logiki bi bila vsaka ljudska revolucija — če gledamo nazaj, tudi oktrobrska proletarska revolucija, ko še ni bilo sovjetske birokracije — nelegalna, nezakonita, če le ni po volji sovjetski birokraciji, potemtakem bi bila zakonita samo tista oblast, ki je bila pred revolucijo ali pa, ki jo je po njej importirala sovjetska zunanja politika.

Teorije o nelegalnosti ljudske oblasti v Jugoslaviji Molotov ni razvil in podkrepil. Sicer pa za to tudi ni imel časa, ker je prišel v Varšavo, da bi predvsem govoril o poljski republiki: Poljska je največ sama kriva, da so jo še ne dolgo tega razkosali, Poljsko je osvobodila sovjetska armada, Poljska se bo razvijala samo v najtesnejšem sodelovanju s Sovjetsko zvezo na ekonomskem, kulturnem, političnem in mednarodnem področju. Poljska gre sedaj in mora tudi v bodoče iti skupno s Sovjetsko zvezo pod praporom Stalina — nekako tak je bil razplet govora podpredsednika Molotova.

Jugoslavija je bila v njegovem govoru samo Deus ex machina. Če bi poljsko ljudstvo ne hotelo iti po poti, ki mu jo je pravkar začrtal podpisnik pogodbe o razdelitvi Poljske med Sovjetsko zvezo in fašistično Nemčijo, potem se mu bo zgodilo kakor jugoslovanskemu ljudstvu. Kaj pa se je tu zgodilo? Dolež še nič, vendar bodo jugoslovanski narodi (čitaj: sovjetska zunanja politika!) »našli pot svobode in likvidacije krivavega«.

Vedeževanje Molotova o bodoči usodi Jugoslavije, prerokovanje, s katerim je grozil nam in Poljakom, je sicer staro, obdelano in veliko več kot nezanesljivo, vendar pa zagotovo ne koristi miru, o katerega ohranitvi je tudi govoril. Olične vejice, ki jih je ves čas vpletal med svoj govor, so v trenutku, ko je spregovoril o Jugoslaviji, pri prič omele in znova se je pokazalo pravo, agresivno, Marsovo lice sovjetske zunanje politike.

O nekaterih sektaških odklonih v delu naših partijskih organizacij

Članek je bil napisan za Partijsko izgradnjo, organ CK KPJ za organizacijska vprašanja, ki ga bo prinesla v prihodnji številki. Zaradi aktualnih vprašanj, ki jih obravnava, ga že sedaj objavljamo. (Op. ur.)

V zvezi z borbo proti birokratizmu ter za poglobljanje in razširjanje oblik ljudske demokracije, ko gre za to, da ljudske množice vse bolj in bolj vključujemo v upravljanje države in gospodarstva, se bolj kot kdaj koli postavlja vprašanje političnega dela med ljudskimi množicami. Tempo razvoja demokratičnih oblik, kot so to delavski sveti, upravni odbori, zadrugi, sveti državljanov itd., bo tem večji in kvaliteta dela demokratičnih organov ljudske oblasti tem boljša, kolikor boljše bo politično delo naše Partije med ljudskimi množicami, kolikor hitreje bomo znali toči ostanke sovražnika, ki skušajo ovirati naš razvoj in vnašati napačno tolmačenje naše linije, ektrakta, kolikor hitrejši bo dvig politične zavesti množic, kolikor tesneje bo Partija z njimi povezana, kolikor neposredneje bodo sodelovale in odločale delovne množice v državni upravi in gospodarstvu, kolikor bolj bo prišla do izraza njihova iniciativa in tvornost.

Ze večkrat je bilo naglašeno, da so bile pri nas nujne mnoge oblike državne uprave in tudi ljudskih odborov ter metode vodstva Partije, kot so se izoblikovale v prvih povojnih letih, ker je teža nalog za izvršitev petletnega plana terjala tak tempo dela, da bi čimprej premagali ekonomsko zaostalost, in je zato večkrat Partija tudi morala izbojevati izvršitev posameznih nalog. Pri tem pa se je dogajalo, da včasih njeni kadri sami niso v celoti razumeli linije in je zato tudi niso znali zadovoljivo pojasniti in razložiti delovnim množicam. Tako delo pa je imelo razen ogromnih uspehov, ki jih ne moremo nikdar prezreti ali omalovaževati, za posledico tudi razne slabosti in napake, kakor so kršitev socialistične zakonitosti, brezdušnost v odnosih do državljanov, nedostopnost za konstruktivno kritiko, omalovaževanje iniciativ in predlogov delovnih množic, oblastnost in diktatorstvo posameznih partijcev itd., kar je včasih dajalo videz, da je Partija tieta, ki je na oblasti, ne pa delovno ljudstvo z delavskim razredom na čelu, kateremu Partija kaže perspektivo, daje zgled poštrevovalnosti, dolednosti in borbeneosti pri premagovanju težav, vzgaja in mobilizira množice za izvršitev nalog ter organizira kontrolo množic nad njihovim izvajanjem. Na te slabosti in napake je Partija sproti opozarjala, jih že vnaprej predvidevala in tudi organizirala proti njim zavestno borbo, hkrati pa tudi stalno kazala na boljše metode vodstva in sistem dela ter ustvarjala take pogoje in organizacijske oblike ljudske oblasti, da smo te slabosti sproti premagovali in tudi zavrlimo tendenco, da bi postale te slabosti množičen pojav. Odločen udarec takim slabostim je bil zadan s sprejetjem Zakona o delavskih svetih, ki zagotavlja upravljanje državnih podjetij po neposrednih proizvajalcih, in z borbo Partije za osvojitve boljših metod vodstva, kakršne je nakazal tovariš Tito, ko je ob sprejetju tega zakona govoril o vlogi Partije v prehodni dobi (kar je potem konkretiziralo pismo CK KPJ od 22. junija), ko je dejal, da je dolžnost Partije »dolžnost organizatorja in najbolj aktivnega sodelavca v vseh političnih, kulturnih in gospodarskih akcijah, dolžnost množične kontrole in neposrednega sodelovanja na vseh področjih družbene dejavnosti, dolžnost, da s svojim zgledom pospešuje zakon ustvarjalnih množic. Eno leto obstoja delavskih svetov in borba za izpolnitev navodil v pismu CK KPJ sta rodila sadove. Naše partijske organizacije so stvorile v zadnjem letu velik preobrat v sistemu dela osnovnih partijskih organizacij in komitejev ter krepko zavrlimo tendenco razvijanja partijskih organizacij kot dupliranega aparata državnim organom za operativno in kampanjsko izvajanje nalog, kar je bilo pogoj, da so se mogle osredotočiti na politično delo. Vendar se kažejo v oevajanju boljše metode vodstva še vedno razne slabosti kot posledice starega načina dela, med katerimi so sektaški odnosi, ki se še vedno šopirijo v nekaterih partijskih organizacijah, v današnji situaciji resna ovira za hitrejši razvoj demokratičnih oblik ljudske oblasti in za izboljšanje političnega dela med množicami.

Kadar govorimo o sektaštvu glede tolmačenja vsebine partijske linije, mislimo s tem dejstvo, da tovariši poimenujejo problem ozko praktičistično, ne vidijo pa perspektive in zato tudi nalog ne rešujejo politično in kompleksno. Takih primerov bi lahko našli iz naše prakse z vseh področij dela, tako glede zunanje in notranje politične ocene in analize, glede izvajanja kmečke politike, gospodarskih ukrepov, prosvetne in kulturne politike itd. Ni namen tega članka obravnavati te vrste sektaških oblik, pač pa bi se omeili na sektaške oblike glede metode vodstva, sistema dela in organizacijske ozkoosti.

Ni odveč, če na tem mestu opozorimo, da so sektaški odkloni več ali manj stalno povezani z različnimi oportunističnimi stališči, katerim navadno zapadajo nekatere partijske organizacije, kadar jih opozorimo na sektaštvo. Le bojzani pred sek-

tašenjem se jim potem včasih zgodi, da izgubijo vodstvo iz rok in prepuščajo razvoj samemu sebi, popuščajo pred različnimi malomeščanskimi in anarhičnimi tendencami in elementi ter dovolijo, da ostanke razrednega sovražnika in informbirojevskega agenti izkoriščajo socialistično demokracijo za svoje razkrojitelno in škodljivo delo.

Sektaški odnosi izhajajo v svojem bistvu iz istih osnov kakor nepravilno pojmovanje vloge državnega aparata kot samostojne sile nad družbo, ne pa v službi družbe, in napačnega razumevanja vloge Partije v prehodni dobi, kot priganjača ne pa voditelja in vzgojitelja, kar je značilno za sistem, kakršen se je razvil v Sovjetski zvezi, kjer se je državni aparat razvil v samostojno parazitsko silo nad družbo in kjer se je Partija spremenila v priganjaški organ te birokratske kaste. Zato je treba povezati z borbo proti birokratizmu tudi borbo proti različnim sektaškim oblikam, ki jih karakterizira nevera v ljudi in ki se kažejo tako v odnosih v samih partijskih organizacijah kakor v odnosih do Ljudske fronte in množičnih organizacij ter na drugih sektorjih državnega in družbenega življenja.

I.

Ko govorimo o slabostih sektaškega značaja, je treba brez dvoma na prvem mestu obravnavati sektaške oblike, ki so še vedno najpogostejše v delu naših partijskih organizacij prav na področju političnega dela, to je, odnosov Partije do Ljudske fronte in njenih množičnih organizacij.

1. Značilno za delo naše Partije že v predvojni dobi, zlasti pa med vojno in v dobi borbe za socializem in neodvisnost, je trajna skrb, kako odgovoriti delovnim množicam na najbolj pereča vprašanja, analizirati in pojasniti vzroke ter pokazati izhod in perspektivo borbe, skrb, kako povezati Partijo z delovnimi množicami, da bi jih lahko vodila v borbo, hkrati pa tudi prislunhila njihovi volji in razpoloženju. Zato je tudi iskala take organizacijske oblike in metode dela, ki so zavesti ljudskih množic najbolj ustrezale; to so bile zveze delovnega ljudstva, narodnoobrambno gibanje, društvo prijateljev SZ, protimperialistična fronta in Ljudska fronta Jugoslavije oziroma Osvobodilna fronta slovenskega ljudstva. Preko teh oblik je Partija mobilizirala in organizirala množice za borbo proti fašistični diktaturi, za kruh, mir in demokracijo, jih pripravljala na obrambo domovine, jih dvignila v oborožen upor proti okupatorju, jim pokazala pot za prevzem oblasti po delovnih ljudeh in organizirala delo na poti socialistične graditve. Vse to je bilo možno zato, ker so dobivale demokratične množice in delavski razred Partije preko teh oblik politično vzgojo in jasno perspektivo in hkrati lahko izražale svojo voljo in mnenje ter kontrolirale delovanje političnih in državnih organov. Zato je jasno, da ostaja Ljudska fronta v današnjih pogojih borbe za socialistično demokracijo osnovna oblika organizacijske povezave delavskega razreda in njegove avantgarde z ostalimi delovnimi množicami, in je zato naša Partija tudi stalno signalizirala, opozarjala in analizirala napake in slabosti, ki so se kazale v odnosu do Ljudske fronte. Nekatere partijske organizacije tudi še po pismih CK, ki so obravnavala ta vprašanja, niso odpravile svojega sektaškega odnosa do Ljudske fronte in gledajo v Ljudski fronti in njenih množičnih organizacijah samo pomenjene organe partijskih komitejev in osnovnih partijskih or-

LIDIJA SENTJURC

zrjamo na slabosti, ne pa, da jih pustimo, da zabredejo v težje napake, in jih moramo potem menjati. Brez dvoma je treba za tako delo več tovariške toplote in potrpljenja in marj živčnega premeščanja kadrov s posla na posel, kot je bilo to značilno za prejšnja leta. Le tako bomo tudi razvijali širši krog ljudi za politično delo in je to tudi edino sredstvo proti političnemu profesionalizmu. V nekaterih organizacijah se kažejo v tem pogledu že precej dobri uspehi, treba je le nadaljevati v tej smeri.

2. Značilno za polpreteklo dobo je bilo stanje, da se je zaradi slabega političnega

bi kljub napornemu delu za zgraditev socializma, ki so ga pripravljali vršiti, vendarle radi ostali in se razvijali kot ljudje, ki imajo časa tudi za svojo družino, za laestno vzgojo in izobrazbo, za razvedrilo in zabavo, za fizikulturno udejstvovanje itd. Jasno je, da imajo prav tisti, ki etremajo po polnem življenju, ne pa tovariši, ki razvijajo in zastopajo tako sektaško gledanje na življenje. Zato moramo razviti take oblike dela in zagotoviti tako metodo vodstva, da bodo vse to imeli tudi člani Partije in da bodo živeli polno življenje, kakršnega zagotavljata prav naša borba in delo. Našim članom Partije in vsem delovnim ljudem mora biti jasno, da socializem ne pomenja siromaštva in kasarne, samo garanja, sestankov itd.,

zadrugnikov, če ta osvoji drugačne sklope, kot so jih predlagali ti forumi, ne da bi skušali prepričati zbor zadrugnikov o pravilnosti in nujnosti predlaganih ukrepov. Tako zadrugniki včasih upravičeno dobijo vtis, da niso oni gospodarji v svoji zadrugi, ampak vsemogočni državni in partijski forumi, kar običajno razpihnejo in skušajo izkoristiti razni špekulantski in kulaški elementi za razbijanje zadrugne in zaviranje krepitve socialističnih elementov v zadrugi.

Podobni problemi se pojavljajo v nekaterih delovnih kolektivih, kjer delavski sveti in upravni odbori premalo pojasnjujejo delavcem svoje sklope ter ukrepe in kjer se poraja mnenje, da so delavski sveti in upravni odbori zgolj organ direktorja in višjih združenj, ne pa izvoljeni predstavniki neposrednih proizvajalcev, po katerih ti upravljajo svoje podjetje.

Skodljivosti takih mnenj ni treba posebej poudarjati. Proti takim sektaškim pojavom se je treba vztrajno boriti, ker zavirajo razumevanje poglobljanja socialistične demokracije in perspektivo razvoja demokratičnih oblik sploh.

4. Način političnega dela med množicami se odvijava vedno močneje v raznih društvih in organizacijah. Ze v predprilski Jugoslaviji so skušali člani Partije dobiti množično osnovo v raznih kulturnih, strokovnih, gospodarskih, športnih in drugih društvih in organizacijah. To je uspelo le tam in tistim tovarišem, ki so se v teh društvih uspeli uveljaviti s svojim delom in ki so to delo (n. pr. razne oblike kulturno-prosvetne ali fizikulturne dejavnosti, izpolnjevanje v stroki itd.) gledali kot politično delo med množicami in z njimi. Danes, zlasti po zadnjih sklepih izvršnega odbora Ljudske fronte Jugoslavije, stopajo take oblike dela ponovno v ospredje. Ze na začetku tega dela pa se pojavljajo sektaška naziranja, ki so še posebej značilna za delo med mladino in se izražajo v odnosih do konkretnega in podrobnega dela v teh organizacijah. Nekateri tovariši izhajajo s stališča, da je možno zagotoviti politično vodstvo in delo že dobro organizirani, če hodijo od časa do časa na seje teh društev in organizacij, zdí se jim pa odveč, da bi podrobno delali v društvu kot člani društva ali organizacije. Tako tovariši, ki bi morali odgovarjati za politično delo, ne hodijo med članstvo, ne vedo, kaj se med člani govori, česa si želijo in kako ocenjujejo posamezna vprašanja, ampak so zadovoljujejo s sejami, na katerih govorijo o splošnih nalogah, ne da bi se dovolj poglobili v konkretne probleme, zato tudi ne reagirajo in se ne spopadejo z različnimi napačnimi in našemu razvoju tujnimi miselnimi, s čimer bi tudi najhitreje razkrinkali razne sovražne elemente, ker bi jih razkrinkavali na delu. Tako pa dobivajo v nekaterih društvih in organizacijah politični vpliv razni elementi preteklosti (kler, ostanke starih meščanskih strank, informbirojevske elementi), katerim ni odveč niti nadrobno delo v organizacijah niti individualno delo s člani, ki smo ga mi prilično opustili, in ki vnašajo v članstvo razne sovražne parole in teorije (na primer napačno tolmačenje demokracije, oziroma iluzije o zahodni demokraciji, razne informbirojevske parole, šovinizem, pod firmo apolitičnosti organizacij dopuščajo aktivno delo sovražniku, vereke obrede sovremenosti v politične manifestacije itd.). Zato taki sektaški odnosi hodijo z roko v roki s politično neodvisnostjo, z oportunističnim in defenzivnostjo, ker se nismo od vsega začetka ofenzivno spopadli s tujnimi vplivi.

Tak nepravilni, v bistvu sektaški odnos pa ima hkrati za posledico tudi napačno ocenjevanje nadrobnega dela v društvih in organizacijah. Vse prečesto se nadrobno delo v glavnem pozitivnih ljudi v organizacijah, zlasti kulturno-prosvetnih kadrov, tehnične inteligence, zdravnikov in drugih strokovnjakov podcenjuje in dobiva vzdevek apolitičnosti prav zato, ker ni bilo »organizirano«, ker je samoiniciativno, ker je dostikrat tudi v resnici pomankljivo zato, ker Fronta in partijske organizacije ne znajo izkoristiti vsakega kulturno-prosvetnega dela, športnega udejstvovanja itd. za dvigvanje socialistične zavesti množic in dati vsemu delu med množicami vsebino, ki bi pozitivno vplivala na vzgojo naših delovnih ljudi in vzgajala take lastnosti, ki morajo prevevati graditelje socializma in državljane Jugoslavije, kakor so delavnost, poštenost, reničoljubnost, tovarištvo, hrabrost, poštrevovalnost, samozaveš, volja po premagovanju težav, ljubezen do domovine itd. Tako napačno pojmovanje, kakšno naj bo delo članov Partije v organizacijah in društvih, povzroči odtujenost članov Partije od množic: kolikor so to funkcionarji, so neprikljubni, vsiljeni in množice v njih ne gledajo najboljših borcev za socializem, ampak prečesto zbirokratizirane privilegirance, ki mečejo senco na lik komuniste, kakršnega so si naše množice osvojile v tolikih svetlih zgledih pred vojno in v času NOB. Razvoj na področju take organizacije in društva, kjer nedelavnost članov Partije izkoriščajo negativni elementi, ki gradijo na razočaranju nad člani Partije, ima v večini primerov za posledico pasivizacijo organizacije ali celo več, organizacija postane torišče delovanja ostankev razrednega sovražnika, česar taki odtrgani člani Partije ne opazijo in so sovražne manifestacije, ki se potem izražajo v organizaciji, presečenju in odkritju. Le sistematično nadrobno delo v množičnih organizacijah bo članom Partije dajalo signale o tem, kje poskuša sovražnik pod videzom borbe proti politizaciji organizacij in napačnemu tolmačenju ljudske demokracije ustvariti pogoje, da našo demokracijo izkoristijo za svobodo sovražne dejavnosti, in bo tako možna tudi hitra intervencija in trajna politična ofenzivna vzgoja množic.

(Drugi del članka bomo objavili v prihodnji številki)

Vladimir Jordan:
V pregnanstvo
(Linorez)

dela med množicami in sektaškega gledanja na ljudi razvijalo prepričanje, da naloge ne bodo izvršene, če jih ne bodo izvršile partijske organizacije in člani Partije sami, ki so jih izvajali več ali manj pod pritiskom partijske discipline večkrat z edino argumentacijo, da je to partijska direktiva, ne pa da bi jim pojasnili, zakaj mora ta naloga biti izvršena in kaj vse zavisi od izvršitve te naloge. Tako so partijske organizacije in komiteji sami reševali na sestankih povsem tehnične naloge, sprejemali celo vrsto nadrobnih sklepov in dajali zadolžitve članom Partije za najbolj nadrobne tehnične naloge, ki bi jih lahko izvršil kdor koli in ki bi tudi bile izvršene, samo če bi bil pritegnjen k delu dovolj širok krog ljudi. Tako so partijske organizacije same izvajale npr. tehnično organizacijo odkupa, zadolževale člane Partije za prevoz, za operativno izterjevanje davkov, za nadrobno organizacijo kake prirreditve (od okrasitve dvorane, nabiranja zelenja in pisanja parol do nabave posode, vina, organizacije potrežbe) itd. Organi in forumi Osvobodilne fronte so zato še vedno ponekod sestavljeni iz ljudi, ki so hkrati člani partijskih komitejev ali osnovnih partijskih organizacij, ki ho-

ampak razvoj vseh individualnih lastnosti, ustvaritev takih tehničnih in organizacijskih pogojev, ki bodo olajšali vsakdanje življenje in razvili materialno bazo za čim lažje delo in torej tudi za čim svobodnejše kulturno ter znanstveno delo in udejstvovanje, razvedrilo in zabavo.

Treba pa je seveda naše delovne ljudi učiti, kaj je že danes možno, v čem se moramo še omejevati zaradi naše tehnične zaostalosti, česa se nimamo, čemu se še moramo odreči in zakaj se moramo koncentrirati na nekatere ključne panoge za industrializacijo, elektrifikacijo in obrambo domovine.

3. Dalje so zelo aktualne še vedno slabosti, ki se kažejo v metodi vodstva partijskih organizacij in komitejev v odnosu do raznih voljenih državnih ali družbenih organov ter v sektaških odnosih do pojmovanja socialistične demokracije. Govorili smo že o slabostih, ki izvirajo iz nezaupanja do ljudi in ne sposobnosti mobilizirati za izvedbo nalog najširši krog ljudi. V premagovanju teh slabosti pa se kaže nova oblika sektaških odnosov, ki je v tem, da partijske organizacije in komiteji enostavno sklenejo, kaj je treba narediti, in to zelo diktatorsko in birokratsko prenesejo na izvoljene organe ter zahtevajo brez pojasnjevanja in diskusije izvedbo teh nalog. Včasih pa ti predstavniki sami sklenejo ukrepe in naloge, kakršni se jim zdijo potrebni, in jih potem partijske organizacije spreminjajo zelo samovoljno in zopet brez diskusije. Osnovne partijske organizacije in komiteji morajo s pravilnim delom med množicami zagotoviti izbor takih ljudi, ki bodo garantirali pravilno konkretizacijo partijske linije. Seveda pa se morajo partijske organizacije potruditi, da državljanom, vsačanom, delovnim kolektivom, zadrugnikom, članom organizacij in društev obrazložijo, zakaj predlagajo določene tovariše za poslance, člane ljudskih odborov, delavske svete, zadrugne svete in upravne odbore, svete državljanov, ljudske inšpektorje, sodnike in ljudske tožilce, člane odborov OF in množičnih organizacij itd., ne pa da jih postavijo za kandidate brez razgovorov ali ob pomankljivi diskusiji, kot se to še vedno ponekod dogaja. Če pa kljub prizadevanju niso izvoljeni najboljši ljudje v predstavnike in izvršne organe ljudske oblasti in političnih organizacij, je treba delati s takimi in tistimi ljudmi, ki so izvoljeni. Dolžnost najboljših članov je, da prepričajo ves forum o nujnosti in pravilnosti ukrepov, ki jih narekuje partijska linija. Če taki forumi kljub temu sklenejo drugače, je treba na množičnih sestankih, zborih volivcev, plenarnih sestankih, zadrugnih zborih, na skupščinah in drugih širših oblikah kritizirati take sklope, dokazati in prepričati tovariše o pravilnosti predlaganih ukrepov in skušati doseči, da taki širši forumi potem sami ovzrejo take nepravilne sklope. Kadar pa gre za več ali manj stalno škodljivo delo takih članov voljenih organov ali celo celih organov, pa je treba s sistematičnim razkrinkavanjem doseči, da volivci take člane odpokličejo in izvolijo boljše. Le s takim načinom dela ter s tako množično diskusijo in kontrolo je možno izboljšati delo in tudi sestav voljenih organov, ne da bi kršili principe socialistične demokracije, in le na tak način je možno zagotoviti pravilno vodstvo partijskih organizacij.

Se posebej je treba naglasiti sektaške odnose do zadrugne demokracije, ko partijske organizacije, komiteji in tudi razni drugi forumi ne spoštujejo volje zbora

Vladimir Jordan:
Talec
(Linorez)

organizacij, ki jih uporabljajo kot svoj aktiv za izpolnjevanje določenih konkretnih nalog, ne pa kot politične organizacije za pojasnjevanje partijske linije najširšim delovnim množicam.

Organom in forumom Ljudske fronte in množičnih organizacij je treba jasno razložiti linijo, perspektivo in naloge in pustiti, da jih sami konkretizirajo in izvajajo, prenesejo na najširši krog ljudi (zborje volivcev, vse člane OF, sindikata, kmečke zadrugne, društva ali organizacije), ter jih ob budni kontroli učiti na njihovih napakah. Zato je izredno važno, da je kontrola stalna, da tovariše sproti opo-

dijo s sestanka na sestank, več ali manj iz istih ljudi, ki obravnavajo iste naloge samo formalno na različnih forumih, a so za to obremenjeni z številnimi funkcijami, ne ostane pa jim časa za delo. Take partijske organizacije seveda zaradi napačno postavljenih vsebin dela in zaradi preobremenjenosti članov niso postale politično vodstvo na svojem področju, ampak zasektašena, večno preobremenjena skupina, odtrgana od ostalih delovnih ljudi, katerim zato partijska organizacija tudi ni bila privlačna in so se ljudje na takih področjih bali postati člani Partije, kar so tudi zelo odkrito izjavljali, češ da

Jugoslovanski tisk o političnih in gospodarskih vprašanjih

BORBA

21. julija objavila govor maršala Tita na svečani večerji, ki je bila prirejena na čast predstavnikom Jugoslovanske vojsne mornarice v Splitu. Isti dan objavlja tudi članek o kreditiranju kmetijskih zadrug v zvezi z blagovnim prometom po sprostitvi obveznih odkupov. Naslednji dan ponatiskuje Borba članek tov. Borisa Ziberla: O socialističnem javnem mnenju in razpravi o pomenu V. kongresa KPJ za nadaljnjo graditve naše države v zvezi z obletnico kongresa. Na prvi strani prinaša tudi uvodnik, posvečen desetletni vstaji slovenskega ljudstva. V tej številki Borbe je zanimiva tudi reportaža iz življenja naših grančarjev in krajske informativno poročilo o socialnem zavarovanju članov kmetijskih delovnih zadrug. 23. julija posveča Borba uvodni članek novim cenam tabaka, soli, petroleja in vižgalice ter razlaga nujnost tega ukrepa. V drugem članku pa obravnava vprašanje enotnega trga s kmetijskimi izdelki. 24. julija je začela zanimivo vprašanje vmešavanja zadrug v delo krajevnih odborov ljudske oblasti, ki postaja čedalje bolj aktualno. Uvodni članek pa je posvečen pravočasnemu odkupu žita. Naslednji dan, t. j. 25. julija, sta med vprašajimi članki o finančnih težavah gradbenih podjetij Srbije in članek o strokovnih izpiti v tobačni industriji. Borba z dne 26. julija pa je skoraj v celoti posvečena dnevu vstaje v Bosni in Hercegovini ter v Hrvatski. Ob tej priliki objavlja več člankov in reportaž iz NOB. Na prvi strani pa razpravlja o cenah v gostinstvu in temeljnem problemu gradbinstva — delovni sili.

DNEVNIK

Preteklo soboto objavila na prvi strani poročilo s slavnostne seje mestnega ljudskega odbora Ljubljane ob 10. obletnici vstaje. S seje objavlja tudi govor Vladimirja Krivica. V tej številki je tudi članek z naslovom: Z ljudsko vstajo je na smrt obsodeno slovensko ljudstvo spet stopilo v življenje. In zemljevid, ki kaže razkosavanje Slovenije po tujih okupatorjih. V ponedeljski številki Dnevnika je poročilo s slavnosti na Kongresnem trgu v Ljubljani in skrajšano besedilo govora prvega komandanta Glavnega štaba Slovenije tov. Franca Leskoška. 24. julija razpravlja v uvodniku o cenah in plačah v zvezi z govorom, ki ga je imel tovariš Boris Kidrič ob dnevu vstaje na Hrševem. V uvodniku razlaga napovedano ukinitve kart in honorov ter v zvezi s tem tudi višino plač. V isti številki je tudi informativno poročilo o sprostitvi hranilnih vlog bivših mestnih in okrajnih hranilnic v LRS. 25. julija objavila zelo zanimivo reportažo o slovenski filmski produkciji pod naslovom: Vremena kranskemu filmu bodo se zjasnila. Na drugi strani pa ima članek z naslovom: Več gibčnosti in trgovini državnih posestev in zadrugnih skladov. V četrtkovni številki objavlja Ljubljanski dnevnik pregled cen posameznih kmetijskih pridelkov in njihovo pocenitev v zadnjem polletju.

VJESNIK

21. julija razpravlja v uvodniku o ugodnostih, ki jih nudi naša skupnost kmečkim delovnim zadrugam. V tej številki pa sta še članek ob obletnici zgodovinskega V. kongresa KPJ in predlog skupine novinarjev o šolstvu in prosveti v Liki in Korčuni. 22. julija objavlja intervju s predsednikom sveta za prosveto, znanost in kulturo LR Hrvatske dr. Milošem Zankom o tem, kako se izvaja splošno osemletno šolanje. Uvodni članek je posvečen obletnici vstaje v Sloveniji, v kulturni rubriki pa piše Gustav Krklec o Petru Petroviču Njegošu. V ponedeljski številki Vjesnika je uvodni članek posvečen nalogom ljudske fronte pri razvijanju in utrjevanju zadrugništva, desni uvodnik pa kritično obravnava vprašanje prodanega in nezadovoljstva blaga za izvoz. Zelo zanimiv je članek o novem plačilnem sistemu, članek razpravlja o plačilu po delovnem mestu, učinku pri delu, gospodarskem računu in o teženem ter administrativnem osebju. V torek objavila Vjesnik uvodnik pred plenarnim sestankom CK Ljudske mladine Hrvatske, uvodni članek o domači obrti in zadrugah v Zagorju ter dve daljši reportaži iz osvobodilnega gibanja. Rade Bulat pa je napisal članek z naslovom: Da bi se osvetlila dejstva. V njem obravnava potvarjanje zgodovinskih dejstev iz NOR. 26. julija je Vjesnik objavil nadaljevanje razprave o novem plačilnem sistemu. In sicer obravnava tokrat odnos plačilnih in blagovnih fondov.

ПОБЕДА

21. julija 1951 v uvodnem članku obravnava delo za poživitev zadrug splošnega tipa. Na drugi strani pa objavlja članek ob tretji obletnici V. kongresa KPJ. V nedeljski številki ima uvodni članek naslov »Ekonomska vzgoja delavcev pot k uspešni ljanju voditeljeva«. V članku obravnava delo tečajev za ekonomsko vzgojo in predvsem kritična ozkost teh tečajev. V diskusiji o novem plačilnem sistemu piše V. Popović o načinu, kako naj se določa spremenljivi del plače. 24. julija obravnava v daljšem članku slabo in nekulturno delo črnogorskih knjižarn, ki zavira razpečevanje knjig in časopisov. Pri tem kritizira delo »Ljudske knjige« na Cetinju, pa tudi drugih knjižnih podjetij in ustanov. Na drugi strani te številke pa obravnava delo odbornikov ljudske oblasti. V sredo, 25. julija je uvodni članek posvečen urejevanju finančnega in materialnega stanja v podjetjih v zvezi s krčenjem finančne discipline, ki je povzročilo precejšnjo škodo gospodarskim podjetjem v Črni gori.

Skladi za mehanizacijo in zadrugništvo

Ko ugotovljamo, da je bilo z ustanovitvijo skladov za mehanizacijo in investicijsko graditve zadrugne kmetijstva po zadrugnih svetih izvršeno v okviru socialističnega sektorja kmetijstva v bistvu isto revolucionarno dejanje kakor ob prevzemu tovarn in podjetij od strani delovnih kolektivov, ne bo odveč, če si predočimo položaj kmečkih delovnih zadrug v obdobju do danes, to je v obdobju tako imenovanega državnega, administrativnega socializma.

V industrijsko nerazviti deželi, kjer prevladuje po izvršeni socialistični revoluciji poleg neskladno razvitih industrijskih panog drobna kmečka posest, se postavlja kot eno osnovnih zakonitosti prehodnega obdobja graditev socializma, preobrazba te drobne kmetijske proizvodnje v veliko, kolektivno, mehanizirano proizvodnjo. Zadostiti tej zakonitosti socialistične ekonomike ob skrajnih naporih za industrializacijo in elektrifikacijo dežele je kajpak moči le na temelju družbene zavesti spričo žilave borbe subjektivnega faktorja socialistične graditve — delavskega reda, njegove partije in vodstva. Zadostiti potrebam po mehanizaciji kmetijske proizvodnje pa je na tej, najnižji

1950. leta 381 kmečkih delovnih zadrug s skupno površino 83.284 ha.

Ze iz navedenih števk moremo razbrati, da je bila izvršena konec 1949. leta in v začetku 1950. leta pomembna izprememba v okviru socialističnega sektorja kmetijstva in s tem v razmerju sil med privatnim in socialističnim sektorjem. Pomembna izprememba zato, ker je število razmeroma velikih socialističnih kmetijskih obratov — kmečkih delovnih zadrug, v katerih je delo vsakega posameznika že neposredno družbeno — že toliko naraslo, da bi pomenilo nadaljnje upravljanje kmetijskega strojnega parka po državnem sektorju škodljivo oddvajanje proizvajalnih sredstev od neposrednih proizvajalcev — zadrugnikov. Prav tako pa je čedalje bolj preraščalo v oviro za hiter napredek zadrugništva administrativno usmerjanje razvoja zadrug po okrajnih ljudskih odborih, t. j. okrajnih poverjenstvih za kmetijstvo, v okviru katerih so bile uprave za zadrugništvo. V praksi se je kazalo pravkar omenjeno stanje v čedalje številnejših primerih neracionalno izkoriščenih kmetijskih strojev in naprav pod vodstvom državnih strojno-traktorskih postaj (Gustroja in področnih Ustrojev), ka-

zavodih, dodeljujejo jim strokovnjake in nudijo pomoč pri izdelavi gospodarskih planov, skrbijo za organizacijsko krepitev zadrug ter za pravilno izvajanje zakonskih predpisov in zadrugnih pravil. Temeljnega pomena za delovanje skladov pa je dejstvo, da z njimi ne upravljajo več organi izven samih zadrug, temveč zadrugniki sami, ki so izvoljeni v zadrugah na področju okrajja in tvorijo okrajni zadrugni svet. (Glej shematični prikaz — desno.) Ker okrajni zadrugni svet odločajo o najvažnejših vprašanjih v zvezi z upravljanjem sklada — sestavljajo osnovni plan sklada, ki ga odobri okrajni ljudski odbor, volijo in razrešujejo člane upravnega odbora razen direktorja, ki ga imenuje izvršni odbor OLO, pretehsajo delo direktorja itd. — je sklad v resnici višja stopnja zveze med zadrugami in državo, saj državni organi izgube značaj upravnih in uredbodajnih organov. Sklad, v katerem predstavlja zadrugni svet neposrednega proizvajalca — zadruga, a direktor okrajni ljudski odbor — državo, moremo torej z vso pravico oceniti kot višje gospodarsko združenje (kakor v industriji), all kot višjo obliko zadrugne organizacije. V obeh primerih je sklad nova, višja

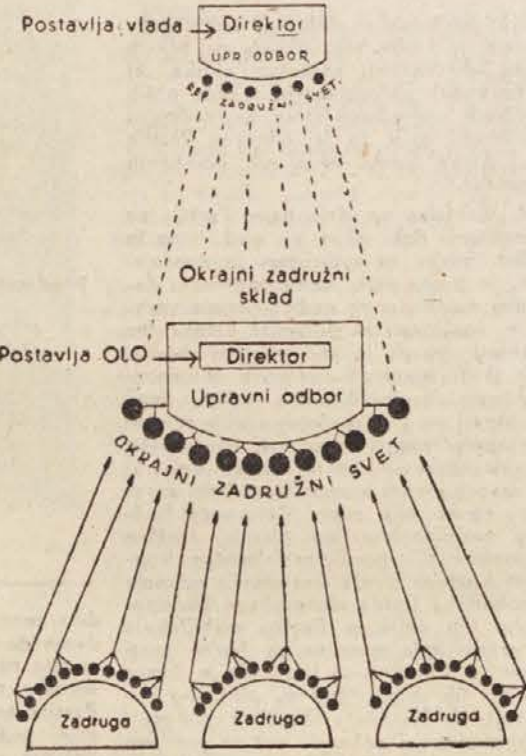
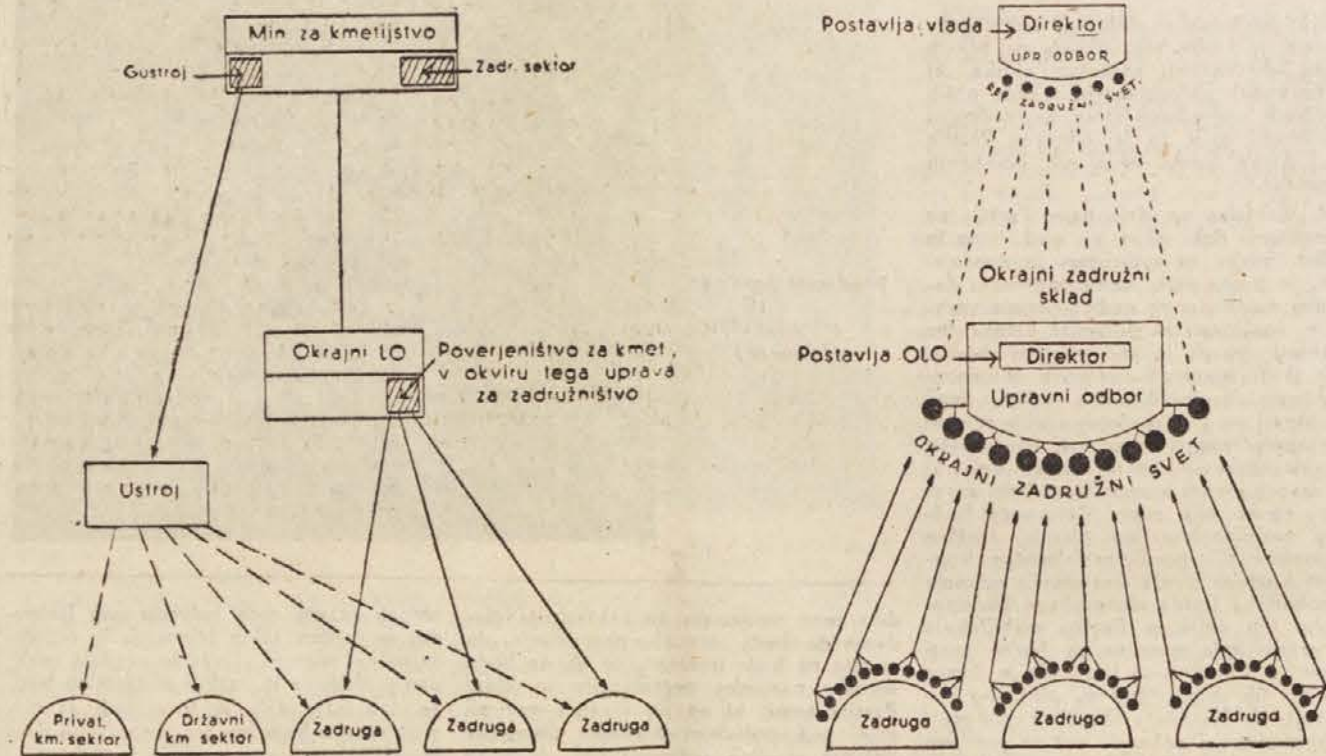
To tendenco vsebuje splošnojudska imovina zaradi tega, ker dodeljuje stroje in nadzira delo zadrugnih skladov država, t. j. njen aparat. Kot porok proti izražanju birokratskih tendenc državnega aparata stoji zadruga, zadrugni svet in upravni odbori skladov kot odnos zadrugne lastnine. Prav tako pa vsebuje nesocialistične elemente zadrugna svojina kot lastnina določene skupine ljudi, pri katerih še niso povsem odpravljene drobnolastniške, kapitalistične tendence. Kot porok proti uveljavljanju slednjih se pojavlja kontrolna funkcija države (odobritev osnovnega plana sklada, postavitve direktorja itd.) kot odnos splošnojudske imovine do zadrugne. Na osnovi povedanega lahko zaključimo, da z medsebojnim prepletanjem omenjenih dveh oblik družbene lastnine preprečuje ena drugo razmah nesocialističnih tendenc, ki jih nujno nosita v sebi na sedanji razvojni stopnji proizvajalnih sil.

Od delovanja zadrugnih skladov, med katerimi je bil v naši republiki prvi ustanovljen v ljutomerskem okraju oktobra 1950. leta, a poslednji v Trbovljah konec preteklega meseca, pa seve še danes ne moremo pričakovati velikih uspehov. To v toliko manj, ker so se šele v začetku tega meseca mogle povezati kmečke delovne zadruga in okrajni zadrugni skladi v republiškem merilu v Glavno direkcijo kmetijskega zadrugništva, ki predstavlja višje gospodarsko združenje zadrugnih skladov pod vodstvom republiškega zadrugnega sveta in upravnega odbora. Vendar pa se že kažejo prvi uspehi obstoja in delovanja zadrugnih skladov. Razen da so bolj izkoriščeni traktorji in drugi stroji, dodeljeni v upravljanje neposrednim proizvajalcem — zadrugam, so skladi ustanovili že vrsto novih obratov in delavnic, ki jim s pridom služijo pri izvrševanju gradbenih del ter popravilu in vzdrževanju strojev. Tako je opravil n. pr. okrajni zadrugni sklad v Ljutomeru, ki obstaja že trideset let, s 15 traktorji, ki so delno v rokah samih zadrug, delno pa v upravi sklada, 35% vsega letošnjega oranja. Za strokovno izobrazbo zadrugnikov je sklad organiziral v prvem tromesečju tega leta 9 tečajev s skupno 257 udeleženci. Skrb sklada za zadrugne matičnjake in sadovnjake se kaže v tem, da je bilo razdeljenih zadrugam v letošnjem letu že okoli 4000 sadnih dreves. S pomočjo sklada so ustanovile kmečke delovne zadruga ljutomerskega okraja zadrugno prodajalno v Guštanju, razen mehanične delavnice pa še opekarne in mlino. Podoben trud za napredek zadrug opazamo tudi pri ostalih skladih, ki obstajajo že dalje časa, kakor v Ptujju, Mariboru, Celju, Gorici in okrajnem zadrugnem skladu Ljubljana okolica.

Za čim uspešnejši razvoj in utrjevanje kmetijskega zadrugništva, t. j. za čim uspešnejšo ekonomsko borbo proti monopolnemu položaju privatnih kmečkih proizvajalcev pa je pred okrajnimi zadrugnimi skladi in republiško direkcijo za zadrugno kmetijstvo razen že navedenih še vrsta drugih nalog: tako predvsem pomoč kmečkim delovnim zadrugam pri uvajanju gospodarskega računa, ki terja novo organizacijsko dela in nov, poslednejši način nagrajevanja in porazdelitve naravnih prejemkov zadrugnikov. Med nalogami, ki čakajo zadrugne sklade, republiško direkcijo, njihove svete in upravne odbore, pa ne gre prezreti potrebe po budnosti proti poskusom diktatorstva posameznikov v samih zadrugah ali predstavnikov oblastnih forumov, kar le odbija zadrugnike od poglobljenega sodelovanja v zadrugah in med drugim ovira razvoj socialističnih odnosov v naših kmečkih delovnih zadrugah.

Jože Žižek

Glavna direkcija za zadrugno kmetijstvo v okviru republiškega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo

stopnji graditve socializma toliko težje, ker se le še povečuje neskladnost med industrijsko in kmetijsko proizvodnjo.

Ce se bežno dotaknemo stanja na vasi v prvih letih po osvoboditvi, naj predvsem ugotovimo, da je bilo pri nas največ drobnih posestev izpod 10 hektarov skupne površine, na katerih se čisto ne more racionalno izkoristiti niti železni plug, a kje šele traktor, ki je praviloma rentabilen na kmetijskem obratu od približno 300 hektarov. Razen tega pa je bilo do 1949. leta število zadrug in zadrugnih ekonomij, ki poslujejo po načelih kmečkih delovnih zadrug, neprimerno manjše kakor danes. Zdaleč so prevladovale zadruga nižjih tipov, kakor nabavno-prodajne in obrtno-predelovalne. To pa pomeni, da je vladalo na vasi pretežno staro stanje — drobna kmečka posest z vsemi posledicami, ki izvirajo iz takega stanja. Omenjenim okoliščinam, razmeroma majhnemu številu kmečkih delovnih zadrug in njihovi neutrujenosti znotraj sta ustrezala na eni strani oblika in način pomoči, ki jo je nudila zadrugam država s strojno-traktorski postajami, krediti itd., na drugi strani pa pretežno administrativno vodstvo zadrug po okrajnih ljudskih odborih in ministrstvu za kmetijstvo. (Glej shematični prikaz levo.)

Strojno-traktorske postaje so v začetku vsekar koristno vplivale na formiranje novih zadrug višjega tipa kakor tudi na njihovo notranjo učvrstitev. Ob nizkih cenah za usluge državnih strojnih postaj so uspele zadruga kljub pomanjkanju delovne sile obdelati površine, ki jih sicer ne bi zmogle. V mnogih primerih pa je uspelo zadrugam na tej osnovi dvigniti produktivnost dela. To je razumljivo, če se spomnimo, da daje delo enega človeka z modernimi stroji isti delovni učinek, kakor ga zmore 25 ljudi z zaostalim kmetijskim orodjem. Tehnična, strokovna in kadrovska pomoč, ki jo je nudila država podeželju kot celoti, dviguje torej produktivnost dela in preprčuje kmeta o koristnosti kolektivne, strojne obdelave. Da nudi država tehnično in drugo pomoč podeželju kot celoti, smo poudarili zaradi tega, ker so se uslugi strojno-traktorskih postaj v določeni meri posluževali tudi privatni kmetovalci, posebno v predelih, opustošenih v vojni. Z jačenjem socialističnega — zadrugnega in državnega — sektorja v kmetijstvu pa se zmanjšuje odvisnost majhnega kmeta od velikega, naraščajo pogostje za ekonomsko slabljenje kapitalističnih tendenc, ki se nenehno porajajo v privatnem sektorju. Skratka, porajajo se sile, ki bodo prej ali slej kos monopolu privatnega sektorja v kmetijstvu. Podobno kakor na področju vse države se je širil zadrugno-socialistični sektor kmetijstva tudi v naši republiki. Tako je bilo na področju LRS decembra 1947. leta 46 kmečkih delovnih zadrug s skupno 8049 ha zemlje; decembra 1948. leta 67 zadrug z 10.503 ha zemlje; iste meseca 1949. leta že 353 zadrug s skupno površino 75.628 ha, a junija

kor tudi v nezainteresiranosti zadrugnikov za postavljanje proizvodnih planov in za sodelovanje ter usmerjanje razvoja zadrug sploh.

Po vsem povedanem moremo na vprašanje, zakaj predstavlja ustanovitev okrajnih zadrugnih skladov za mehanizacijo in investicijsko graditve zadrugnega kmetijstva v bistvu isto revolucionarno dejanje kakor ustanovitev delavskih svetov in višjih gospodarskih združenj v industriji, odgovoriti z naslednjim: Zadrugni skladi so prevzeli funkcije, ki so v pogledu zadrugništva pripadale doslej okrajnim poverjenstvom za kmetijstvo, prav tako pa naloge državnih strojno-traktorskih postaj; to pomeni, da skladi razen dodeljevanja traktorjev, kmetijskih strojev in orožja kmečkim delovnim zadrugam organizirajo delavnice za popravilo strojev in razne druge obrate (opekarne, žage itd.), ki služijo izvajanju investicijske graditve zadrug. Nadalje zagotavljajo skladi zadrugam kredite pri denarnih

stopnja na poti decentralizacije in demokratizacije v upravljanju našega gospodarstva, kar pomeni nov izvor ustvarjalne dejavnosti v zadrugništvu in nove možnosti za nadaljnji razvoj produktivskih sil.

Z ustanovitvijo skladov in z njihovim delovanjem pa srečamo posebnost, ki je v socialističnem sektorju industrije ne najdemo. To je prepletanje splošnojudske imovine (strojnega parka), dodeljene v trajno uporabo in upravljanje zadrugnim skladom in zadrugam po razformiranju kmetijskih strojnih postaj, z zadrugno imovino kot družbe. no lastnino določene skupine ljudi. Progressivni značaj omenjenega prepletanja moremo zaslediti, če analiziramo vpliv splošnojudske imovine na zadrugno in obratno. Tako n. pr. vsebuje splošnojudska imovina kot ena izmed oblik socialistične lastnine tendenco k birokratiziranju, ki se nebrzdana lahko izrodi v izkoriščanje, v odvzem viška produktov, ki so ga ustvarile zadruga.

NEKAJ O KVALITETI IZDELKOV

O kvaliteti naših izdelkov se je že dokaj pisalo, a še več govorilo, kakovost proizvodov pa se je le malo izboljšala. Pri analizi vzrokov smo skoraj redno ugotavljali, da slabi kvaliteti niso vzrok le neustrezajoče odnosno nezadostne količine surovin, temveč da je pretežni krivec za slabo kvaliteto pomanjkljiva organizacija dela, v kateri je bila zamarnjena kvaliteta na račun doseganja ali celo preseganja plana po količini. Zelo pogosti so bili tudi primeri izdelovanja neuporabnih predmetov iz prvovrstnih surovin. Kljub velikemu vpraševanju po posameznih vrstah blaga še mnoga proizvodna podjetja niso zmenila za opozorila potrošnikov odnosno trgovinske mreže glede kvalitete, češ, »če ne vzamete vi, pa bomo poslali drugemu«. In še več. V posameznih primerih so podjetja celo zagrožila reklamantom, da jim v bodoče ne bodo pošiljala blaga, če bodo sitnarili. Zato je dajala trgovinska mreža potrošnikom pač tisto, kar je mogla dobiti. S tem pa seveda ni rečeno, da tudi v poslovanju trgovinske mreže ni bilo takih pomanjkljivosti, ki zmanjšujejo kvaliteto blaga, kakor na primer nevestno vskladitvenje, pretovarjanje in podobno, kar vse povzroča okvare.

Reorganizacija našega gospodarstva in z njo povezano formiranje cen na temelju ponudbe in povpraševanja pa kaže — čeprav danes še ne povsem — vpliv omenjenih ukrepov na izboljšanje kvalitete predvsem pri tistih predmetih, ki jih je razmeroma dovolj. Praksa potrjuje, da nudijo kvaliteten izdelek te podjetja, katerih celoten kolektiv skrbi za kvaliteto, to je, za najprimernejšo uporabo razpoložljivih surovin in za kvaliteto izdelava. Dejstvo je torej, da niti direktor niti upravni odbor podjetja sam, a še manj posamezni kontrolorji v podjetjih ne morejo zagotoviti splošne in trajne kvalitete proizvodnje. Tej nalogi je kos v zgozja vseh članov delovnega kolektiva, predvsem pa materialna zainteresiranost posameznega delavca pri vseh fazah dela.

Le na ta način se moremo izogniti pogostemu škodljivemu kopičenju slabih izdelkov v skladiščih podjetij in po trgovinah. Tak primer je s tovarno »Petoletka« v Subotici, ki izdeluje sandale po 2505 dinarjev par, medtem ko jih more prodati detajlistična mreža le po ceni 2240 dinarjev, ako noče, da bi čez zimo obležale v skladišču. Tkalnica v Novem mestu zahteva za meter turing blaga 700 dinarjev, a trgovina na drobno more izkupiti zanj le 500 dinarjev. Izmed številnih podobnih primerov naj navedemo še tovarno iz Komende, ki izdeluje zidarske čopice po 839 dinarjev. Kljub opozorilu odjemalcev, da so čopici za zidarska in soboslikarska dela neuporabni, ker so prekratki in puščajo zimo, jih podjetje še naprej pogumno izdeluje. Težko je mišljiti kaj drugega, kakor da omenjeno podjetje silji v stečaj. Prav nič pa ne upoštevajo kvalitete pri proizvodnji krtač-blataric, za katere lahko trdimo, da vse, kar jih premore trg, zaradi prekratke zime (ščetin) le delno ustreza svojemu namenu. Pri vsem tem so za naslednje razlike v cenah za blatarske približno enake kakovosti: podjetje »Marinkovič lvo« v Osijeku jih nudi po 129 dinarjev, ščetlarna v Komendi po 55 din, »Zima« v Ljubljani po 45 dinarjev, a državno trgovsko podjetje iz Krškega celo po 12 din.

Ce se vprašamo po vzrokih za tako stanje, nam že doslej navedeno vsaj delno dokazuje, da vesplošno udomačeni izgovor, češ vsemu je krivo pomanjkanje surovin, v večini primerov ni na mestu. Dejal bi, da je eden glavnih vzrokov ta, ker niti proizvajalec niti potrošnik še nimata merila, po katerem bi ocenjevala kvaliteto blaga, to je, nimata standardnih predpisov o kvaliteti posameznih izdelkov. Ker pa vemo, da je izdelava standardov delo strokovnjakov — in to je delo daljšega razdobja — je nujno potrebno poskrbeti, da se izdelavo vsaj za čaeni predpisi, torej proizvajalna specifikacija za posamezne predmete po navodilih, ki vsebujejo vsaj osnovne elemente,

potrebne za izdelavo predmetov po želji potrošnikov. S tem bi bila olajšana tudi odmera popusta, na katero je upravičen odjemalec za primer, da mu proizvajalec ni poslal blaga pogodbene kakovosti.

Čeprav se bori Uprava za napredek proizvodnje že dobro leto dni za izdelavo omenjene specifikacije in kljub zavednim predpisom v Uradnem listu pa so le prepoznati primeri, da posamezne glavne direkcije ne posvečajo potrebne pozornosti izdelavi proizvajalnih specifikacij. Glavna direkcija prehranske industrije je doslej v naši republiki edina, ki je registrirala nad 190 obstoječih proizvodnih specifikacij. Zato tudi lahko vidimo, da so njihovi izdelki označeni tako, da potrošnik takoj ugotovi, ali blago ustreza njegovim potrebam. Na primer: malinovec s 70 odstotki eladkobe, in to: 40 odstotkov naravnega eladkora, 20 odstotkov sirupa in 10 odstotkov saharina. Na temelju takšnih podatkov pa ima kupec količikaj večjo možnost preveriti kakovost in v upravičenih primerih zahtevati bonifikacije.

To zadnje pa je seve za proizvajalca »slaba« stran proizvodne specifikacije, ker ga obvezuje in postavlja v položaj odgovornega za slabo kvaliteto, katero je doslej, kakor smo že rekli, skoraj redno opravičeval z neustreznimi surovinami. Menim tudi, da ni bilo malo primerov, v katerih je dajalo prav pomanjkanje proizvodnih specifikacij proizvajalcu pred arbitražo možnost za trenutno najverjetnejši izgovor. Ni torej izključeno, da je pravkar omenjena »slaba« stran proizvodnih specifikacij eden vzrokov za odlaganje z njihovo realizacijo. Povedati je pa treba tudi, da bi ob večjem prizadevanju glavnih direktij mogli doseči tudi glede proizvodnih specifikacij v razmeroma kratkem času zadovoljive uspehe, ki bi se pokazali v izboljšanju kvalitete in v dvigu kulturnega trgovanja.

F. Selevšek

Obrtniško delo lahko mnogo prispeva k dvigju življenjske ravni

Uvajanje novih metod vodstva v našem gospodarstvu in nov položaj, ki je nastal, je gotovo eden vzrokov, da se je prav v zadnjem času začelo živahnejše razpravljati o naši obrtni. Ne glede na nekatera napačna stališča kritikov obrtništvu, ki preveč posplošujejo posamezne špekulativne primere, pa tudi ne na stališča posameznih obrtnikov, ki hočejo s pretravajanjem prikriti resnico, si je vendarle vredno ogledati nekaj dejstev, ki kažejo današnje stanje obrtni.

Ena osnovnih značilnosti obrtni je prav gotovo neposredno delo za potrošnika, pa naj bo to v obliki uslužnostne dejavnosti ali pa v proizvodnji končnih izdelkov. Obrtnik tudi sam s svojim delom neposredno sodeluje v proizvodnji in daje s svojim znanjem ter spretnostjo pečat proizvodom. Obrtniško delo nedvomno izpolnjuje vrzel, ki je nastala med množično proizvodnjo in industriji in potrebnimi ter željami posameznika, odklikuje pa ga tudi visokokvalitetna proizvodnja, ki je današnja industrija v marsikateri panogi še ni mogla dohiteti. Nedvomno je že zaradi teh nekaj značilnosti obrtništvo zelo pomembno tudi v socialistični graditvi, saj s svojo proizvodnjo lahko močno vpliva na življenjsko raven prebivalstva.

Vojna in prva povojna leta so tudi v obrtni dejavnosti pustila svoje posledice, ki se kažejo močno še danes. Centralizirano vodstvo gospodarstva in nadrobno planiranje — sicer nujna v določenih pogojih in času — sta krepko posegla tudi v obrtni. Tako smo prišli včasih do precej nemogočega položaja, ko je precejšnje število mizarških obratov izdelovalo plansko n. pr. pisarniško opremo, izvažali smo zelo malo pohištva, marveč hlodovino in kvečjemu še deske, pri tem pa je bilo zelo težko dobiti mizarja, ki bi z majhno desčico popravil omaro. Proizvodnja za plan je nedvomno močno zavrla uslužnostno dejavnost obrtni, hkrati pa tudi marsikje precej uniformiral sortiment in pogosto tudi zmanjšala skrb za kvaliteto. Nekateri obrtniške in uslužnostne panoge pa so v povojnih letih skoraj zaostale ali pa so bile močno okrnjene zaradi pomanjkanja materiala, ki smo ga lahko dobili edino iz uvoza. Tak je primer z urarji, optiki itd.

Navzlic tem slabostim in oviram, ki so v bistvu večinoma posledice naše gospodarske zaostalosti, pa ni mogoče reči, da tudi obrtništvo ni napravilo v tem času svojega razvoja. Leta 1939 je bilo v Sloveniji 21.251 obrtnih obratov, v katerih je bilo skupno zaposlenih 43.521 delovnih moči, leta 1949 je bilo 14.350 obratov s 36.566 zaposlenimi, konec 1950. leta pa 14.783 obratov s skupno 41.842 zaposlenimi. Ti podatki nam kažejo, da imamo letos nekaj več kot dve tretjini obrtnih obratov, ki smo jih imeli pred vojno, da pa je število zaposlenih skoraj isto. Če pa k temu prištejemo še zaposlene v lokalni industriji, ki je obrtni zelo blizu in v kateri dela 13.606 delavcev, potem bi število zdaj zaposlenih preseglo predvojno število za 1.927. Tako je stanje po splošnem pojmu obrtni. Kakor kažejo ti podatki, se pri nas pojavlja torej težnja po manjšem številu obratov z več delavci v primeri s predvojnimi stanjem. Vprašanje pa je, v koliko taka težnja ustreza namenu obrtni. V letošnjem prvem četrtletju pa se je povečalo število obrtnih obratov za 311, število zaposlenih pa za 361, kar torej kaže trenutno pravo nasprotno težnjo kot dosegani razvoji glede na velikost obratov. (Po podatkih Obrtne zbornice LRS.)

Bolj kot te splošne številke pa kaže dejansko sliko stanje v posameznih panogah. En urar pride v Celju na 831 pre-

strok, 4 obrate grafičnih strok in 103 obrate osebnih storitev. To je vsekakor pohvale vredna pobuda in bi bilo tako planiranje zelo koristno, če ne bi tudi tokrat prišla do izraza stara napaka. Plani, ki so jih sestavljale obrtne zbornice po okrajih, so bili ponekod prej možganski izcedek pisarniških birokratov kakor pa plod stvarne in resne analize. Prav zaradi tega pa tudi plan razširitve obrtne mreže trpi na nekaterih pomanjkljivostih. Lahko pa pričakujemo, da bo sprostitev delovanja zakona o ponudbi in popravševanju tudi tu pokazala svoje posledice, saj bo zagotovo nastal zaradi večjega popravševanja tudi večji priliv delavcev iz ene panoge v drugo.

Na sedanje stanje v obrtništvu vpliva tudi način preskrbe s surovinami in z orodjem. Upoštevati je treba, da je prav pri preskrbi s surovinami pogosto glavni vir špekulacij. Naj navedemo samo en primer: Državne mizarške obrtne delavnice se lahko oskrbujejo z lesom praktično samo od državnih podjetij. Tu pa je cena leša zaradi nabitih faktorjev okrog 16.000 din za kubični meter. Mizar privatnik pa ima možnost, včasih kot plačilo za uslugo, včasih neposredno kupiti od kmeta kubični meter po 5000 dinarjev. Tako naštetne že pri nakupu leša razlika 11.000 din pri kubičnem metru. Možnost kontrole je tu razmeroma majhna, možnosti za špekuliranje pa navzlic vsem predpisom, ki naj bi take razlike odpravili — precej. Razen tega sme socialistični sektor v obrtni plačevati v gotovini le do 3000 din, za nakup od privatnika pa mora imeti dovoljenje. Preden je izdano tako dovoljenje, je po navadi material že razprodan. Tako je državni obrtni sektor zaradi nekaterih okorelih odredb, ki jih bo prav gotovo odpravil novi finančni sistem, glede širine pri nabavi surovin v mnogo boljšem položaju kakor obrtnik privatnik. Prav tako se v obrtni včasih pozna tudi slabo delo industrijskih podjetij, ki v tekmi za količino pozabljajo na izbiro in kvaliteto. Obrtniki se pritožujejo čez slabo dreto, neprimeren format pločevine itd. Upoštevati je treba, da je od kvalitete surovin močno odvisna tudi kakovost obrtniškega dela in cena. Posebno vprašanje pa je nabava orodja in strojev. Marsikateri tega orodja pri nas še ne izdelujemo in ga bo zaradi tega treba uvoziti. Če so

bile doselej za to razne ovire, zavisi sedaj praktično predvsem od obrtnikov, ali bodo pripravili svoje proizvode za izvoz in si za ta denar nakupili potrebno orodje. Nedvomno je s tem ustvarjen precejšen napredek, ki lahko močno dvigne raven našega obrtništvu, ki že nekaj let ni imelo možnosti temeljite obnove svojih obrablenih proizvajalnih sredstev.

Po osvoboditvi sta se začela razvijati pri nas tudi državni in združni sektor v obrtništvu. Nedvomno je s tem že doslej ustvarjen trden temelj socialistične lastnine tudi v tem delu gospodarstva. Leta 1949 je bilo v Sloveniji 1282 državnih in 459 združnih obratov, v začetku letošnjega leta pa 1463 državnih in 540 združnih obratov. Čeprav sta državni in združni sektor v obrtništvu dosegla že velike uspehe, pa ju vendarle bremeni nekaj ovir, ki so posledica sedanjega načina vodenja gospodarstva. Razen že navedenih ovir v finančnem poslovanju je zahteval dosedanj način vodstva dokaj komplicirano notranje poslovanje in zviševal administrativne stroške. Razna nepotrebna poročila, čisto premajhna samostojnost v odločanju, pa tudi neurtejnega nagrajevanja vodilnega osebja so go-

lašč razbijati socialistični sektor v obrtništvu in pri tem nasedajo raznim prikritim sovražnikom.

Na koncu še nekaj besed o špekulaciji v našem obrtništvu. Prav gotovo je napačno razlagati celotno obrtništvo kot špekulativsko, saj je to tudi v nasprotju s stvarnostjo. Prav tako gotovo pa bi bilo napačno tudi zakrivati oči pred posameznimi špekulanti, ki s svojimi delom blatijo poklic obrtnika. Pri tem pa se nujno postavlja vprašanje, kje so pravzaprav med slovenskimi obrtniki korenine špekulacije in do katere meje sploh sega obrtni. Značilno je, da med slovenskimi obrtniki ni več kot 147 takih, ki imajo zaposlenih nad 5 delavcev. Toda med temi 147 so nekateri, ki zaposlujejo celo do 30 delavcev. Potemtakem to pravzaprav ni več obrtni, marveč že majhna tovarna. Toda tudi samo število zaposlenih delavcev ne more biti edino odločilno merilo. Ena bistvenih oznak obrtnika je, da sam s svojim delom sodeluje v proizvodnji. Praksa pa kaže, da v nekaterih panogah, n. pr. v dimnikarstvu, zadostujejo trije pomočniki, da »mojster« lahko že nekaj let ne dela in živi na račun svojih pomočnikov. Takih obrtnikov pa je v Sloveniji razmeroma malo. Stvar obrtnikov samih je, da s tistimi, ki jim je obrtni samo sredstvo za

poznajo prednosti strojne obdelave zemlje. V nekaterih združah, kot n. pr. v Zabnici, se je strojna obdelava že precej razmahnila. Tudi dohodki združnikov so dobri, saj je znašala vrednost delovnega dne lani 100 din in 37 bonov. Navzlic temu, da so prav v Zabnici že precej naredili za ureditev zemljišč, saj imajo 4 ha veliko vrtnarijo itd., pa je samo v tej bi preoral te meje, bi pridobili toliko zemlje, da bi lahko pridelali na njej okoli 50 vagonov krompirja, kar bi občutno povečalo dohodek združnikov. Toda tudi pri tem je treba računati na rovarjenje in prišepetavanje špekulantom, ki jim ni v interesu uspeh zadrage in ki mislijo, da je zdaj čas, ko lahko odkrito stopijo na plan. Do kakšnih nesmislov lahko privede nebudnost združnikov, partijskih in frontnih organizacij, kaže spet primer Kokrice, kjer nočejo traktorja, češ da ni primeren za njihovo zemljo. Medtem pa nekateri špekulanti iz Kokrice javno razlagajo, da traktorja ne marajo zato, ker bi bilo treba potem izvesti kompleksacijo itd.

To sta samo dve vprašanji delovnih združav v kranjskem okraju. Boj za organizacijo dela, ureditev zemljišč in krepitve združne lastnine pa mora nujno teči z najostrejšim bojem proti vsem odkritim in prikritim sovražnikom in razbijajem.

Na koncu še nekaj besed o delu združnih aktivistov. Zagotovo je del krivde za slabosti združav kranjskega okraja tudi pri okrajnih forumih in aktivtu. Tu sta pravzaprav dve skrajnosti. Prva je v upravnem poseganju v pravice združav, v dodeljevanju in odločanju, druga pa — kakor pravijo združniki v Naklem — v »apostolskem pridiganju« brez učinka. Naj navedemo samo en primer napačnega odnosa do združav in združnikov. V kranjskem okraju so predpisali združnikom približno do 3-krat večjo davčno osnovo na ohišnico kakor kmetom privatnikom, ki imajo isto količino zemlje. Razumljivo, da to samo zmanjšuje raven združnikov. Tako ima na primer združnik v Naklem, ki ima 0,87 ha zemlje, 39.000 din davčne osnove, privatnik z 2,88 ha zemlje pa okoli 26.000 din. V Zabnici imajo združniki, ki imajo do 1 ha zemlje na ohišnici, od 46.000 do 96.000 din davčne osnove. Pri tem sicer nekateri trdijo, da je to zaradi tega, ker so ponekod združniki za svoj žep prodajali združno lastnino. Toda če je stvar taka, potem je treba z njimi pred sodišče, ne pa jemati tativne nazaj s povečanjem davčne osnove, ki potem služi škodljivcem za prikazovanje »krivice«, ki se jim godi. Napačno in škodljivo pa je obdavčevati združnike tudi za tiste pridelke, ki jih dobijo kot plačo v naravi. Ti pridelki bi bili potemtakem dvakrat obdavčeni. Sicer je res, da je vprašanje davkov z ohišnic zdaj v glavnem urejeno, toda prav navedeni primeri so povzročili precej nepotrebnih govoril. Združavam pa je precej škodovala tudi navada okrajnih pa tudi nekaterih višjih forumov, češ da morajo biti zadrage vedno tiste, ki morajo dati vse in po takih cenah, kot jih določijo ti forumi. Tako so bile lani združavam kranjskega okraja nekatere oddaje prevelike. Prav zadnje dni pa je prišlo spet do takega nepravilnega ravnanja. Na okraju so dobili cement, ne da bi ga naročili. Od tu pa so ga poslali združavam, ne da bi ga naročile. In sedaj bodo ostanke cementa pobrali nazaj. Kje je vzrok za tako trgovanje? Treba bo končno vendarle spoznati, da so zadrage gospodarska podjetja, ki jim je treba pomagati, ne pa z nepotrebnimi distributerstvom zavirati in jih ovirati z nemogočimi zahtevami.

Milan Merčun

Zanimivosti iz pomorstva

Anglež Thomas Stewenson je že pred sto leti montiral na škotski obali aparat, s katerim je meril udarce valov. Z dolgoletnimi poskusi je ugotovil, da na svetilniku Skerryvore na en kvadratni meter udarja val z 35 tonami, njegov slap pa se dviga 22 metrov visoko.

V vodah okoli Azorov živi vrsta rakov, ki zlezajo na kopno in po pečinah iščejo gnezda ptic, ki tam žive, in jedo njihova jajca.

V Portugalskem morju nalove letno 96 milijonov kilogramov sardel. Medtem vse druge države ob Sredozemskem morju nalove letno le 47 milijonov kilogramov teh rib.

V času druge svetovne vojne je neka ladjedelnica na švedskem izdelala ladijski motor, ki so ga lahko poganjali s katanom.

Prvo znamenito potovanje okoli sveta je izvršila francoska korveta »Urania« pod poveljstvom Frei Sineka. Na pot so odšli leta 1917.

Po podatkih Lloyd Registra je bilo že leta 1933 v svetovni trgovski mornarici 380 ladij, ki so imele pogon na kolesa z lopatami.

MESTNO TESARSTVO

Naročila na: Ljubljana, Ižanska cesta 18 — Telefon 53-60

sprejema v izvršitev tesarska dela kot: strešne in stropne konstrukcije, opaži, podi, stopnice, mostovi, lesene hišice in vsa v to stroko spadajoča dela. — Na zalogi imamo stalno zadostno količino lesa, trstike in bakule. — Delo izvršujemo strokovno in v najkrajšem času.

tovo vprašanja, ki jih bo treba v interesu socialističnega sektorja v obrtni čimprej rešiti. V nekaterih sicer redkih državnih obrtnih podjetjih pa se kaže tudi melosernost raznih upravnikov, ki premalo skrbijo za razcvet podjetja. Nekateri predlagajo za take upravnike koristen predlog, namreč naj bi se tistemu mojstru, ki povzroči propad obrtne delavnice, odvzela pravica do obrtni. Izvajanje takega predloga, o katerem bi se dalo, mimogrede povedano, še precej govoriti, pa bi prav gotovo zavrla tudi tiste obrtne mojstre-upravnike, ki poskušajo na-

lahko življenje na račun delavcev, temeljito obračunajo in jih odstranijo iz svojih vrst. Danes pa prav zaradi nekaj desetlin resničnih izkoriščevalcev in špekulantom trpi ugled celotnega obrtništvu. Pri tem vprašanju pa naj dodamo le še to: vsako zmerjanje in zaletavost sta lahko samo škodljivi, eta pa tudi nepotrebnosti, če se s konkretnimi špekulanti ravna tako, kakor zaslužio. Najvažnejše pa je prav gotovo odstraniti vse tiste ovire, ki onemogočajo obrtništvo razmah in s tem tudi višjo življenjsko raven delovnega človeka. M. M.

Okrepimo združno lastnino

NEKAJ PRIPOMB K ZADRUŽNIŠTVU V KRANJSKEM OKRAJU

Kranjski okraj je med gospodarsko močnimi slovenskimi okraji, saj se razprostira preko bogatega in rodovitnega Sorskega polja in obširnih gozdov na obronkih Kamniških planin in Storžiča ter po grebenih zahodno od Save. Razen ugodnih pogojev za kmetijstvo pa je v kranjskem okraju močno razvita tudi industrija s svojimi središči v Kranju, Trzinu in Škofji Loki. Če je znan gorenski kmet kot dober gospodar, velja to toliko bolj za kmeta s Sorskega polja, ki si je deloma zaradi ugodnih krajevnih pogojev, deloma pa zaradi močnejših stikov s svetom nabral bogate izkušnje in, če je le mogel, korakal vstric z drugimi kmetovalci v svetu. Blizina industrijskih središč in tujski promet pa sta ga k temu še spodbujala.

Nedvomno se prav ta dejstva močno odražajo tudi v razvoju združnega gibanja v kranjskem okraju. 20 kmetičnih delovnih združav prvega tipa posejude skupno 7836 ha zemlje, od tega pa je 1717 ha njiv in vrtov, 1246 ha travnikov,

svoje gospodarske moči. O tem nam med drugim pričča tudi porast čistega dohodka zadržav, ki se je dvignil iz 23.797.309 din leta 1949 na 30.547.200 din lani. Po posameznih združavah pa je znašal lani čist dohodek (v oklepaju čisti dohodek leta 1949): v KDZ Naklo 4.061.604 din (2 milijona 569.474 din), KDZ Gorice 2.537.160 dinarjev (1.327.705 din), Poljane 1.945.274 dinarjev (1.179.788 din), Zabnica 4.396.321 dinarjev (2.702.728 din) itd. Prav tako pričča o napredku delovnih združav kranjskega okraja tudi porast sredstev, vložnih v temeljni sklad. Skupno so zadrage kranjskega okraja lani vložile v temeljni sklade 3.117.778 din; po posameznih združavah pa kaže primerjava naslednje: leta 1949 je vložila združava v Naklem v temeljni sklad 160.385 din, lani pa 460.160 dinarjev, združava v Goricah je vložila 1949. leta 100.816 din, lani pa 252.660 din, združava v Zabnici 260.172 din 1949. leta, lani 439.623 din itd. itd.

Ze na temelju teh podatkov je upravičena trditev, da kranjske zadrage dosega uspehe v svojem gospodarjenju navzlic vsem slabostim; ki zavirajo njihov polet. Preden pa preidemo na obravnavanje teh slabosti, naj navedemo še nekaj podatkov o vlogi kranjskih združav pri prehrani prebivalstva. Lani so na primer dale skupnosti nad 786.000 litrov mleka, skoraj 2 in pol milijona kilogramov krompirja, 130.074 kg belih žit, 151.475 kg goveda, 62.723 kg žive teže ptičev, 5650 kilogramov mršavcev itd. itd. Precej večje pa so postanele skupne količine, če jim dodamo še zelenjavo itd. Samo združava v Naklem je dala na primer letos od aprila do konca junija po intervencijskih cenah za 808.472 din pridelkov za preskrbo prebivalstva.

Ne bi bilo težko napisati še veliko stvari, s katerimi bi pokazali uspehe kranjskih združav, toda to ni glavni namen članka. Pokaže naj na tiste osnovne slabosti, ki zavirajo še večji uspeh, ki pa jih je v današnjih pogojih — seveda ne brez težkoga in vztrajnega dela — mogoče odstraniti. Vsaka stvar zahteva svoj razvoj in tako tudi kranjske delovne zadrage. Nemogoče bi bilo v nekaj letih popolnoma spremeniti to, kar je veljalo stoletja, odstraniti iz miselnosti sedanjih združnikov vse navade kmeta privatnika. Taka zahteva bi bila nedvomno ne-realna pa tudi vse drugo kakor koristna. Popolnoma drugače pa je, če skušajo nekateri sovražniki zavestno zavirati normalni razvoj.

Če velja za večino naših delovnih združav, da so za sedaj v glavnem šele nekakšen kolektivni drobnj proizvajalec in da se razvijajo v veliko socialistično gospodarstvo, ta trditev za nekatere kranjske zadrage ne drži popolnoma. Kolektivna proizvodnja v nekaterih kranjskih združavh si danes šele utrjuje pot. V nekaterih združavah, kot so Kokrica, Stržičke in Godeški, imajo sicer uveden brigadno skupinski sistem dela; toda to veliko bolj na papirju kakor v resnici. Z manjšimi razlikami je sistem dela v naštetih združavah približno takle: brigade praktično ni, skupine pa imenujejo po nekaj združnikov, od katerih vsak obdeluje svoje njive. Združnik tako na primer požanje žito, ki ga je posejal sam na svoji njivi (to je na njivi, ki je bila njegova pred vstopom v združavo), ga zapelje v kozolet, ki je bil nekaj njegov, pri mlavlju pa je navzoč tudi kak drug združnik, ki »kontrolira« mlavec, in zatem gre žito v združno skladišče. Da pri ta-

Konjak - Likier - Rum in sadne sokove

proizvaja in takoj dobavlja: »ZLATNA KULA« - Beograd Sarajevska br. 19. Tel. 23073

bivalcev, v Črnomlju na 23.800 prebivalcev, v Ljubljani na 3040 prebivalcev in v ljubljanski okolici na 6000 prebivalcev. V okraju Kamnik pride kolar na 750 prebivalcev, v Kočevju na 1300 prebivalcev, v Krškem na 2700, v Tolmini na 3400 in v Trebnjem na 3500 prebivalcev. V Celju pride optik na 21.600 prebivalcev, v Mariboru na 10.803 prebivalcev, v Ljubljani na 9627 prebivalcev, drugje pa optikov eploh ni. Lahko bi našli še precej podobnih primerov. Vei pa kažejo na nenakomerno razvitost posameznih panog, pa tudi na njihovo nesorazmerno razpredenost. V zvezi s tem je omembe vredna skrb za nov obrtni naraščaj. V prvih letih je bil dotok delovne sile v obrtništvo nedvomno omejen s številom živiliških nakaznic, kar velja edino tudi še danes, medtem ko bo v bližnji bodočnosti zagotovo sproščen. Dotok vajencev v obrtni je bil planiran na temelju bolj ali manj realnih ključev. Tako je bilo n. pr. lani vključenih v obrtni od planiranih 3549 3237 vajencev. Izpolnitev plana učencev v posameznih panogah pa kaže, da je v usenjeni galanteriji plan izpolnjen z 900%, pri cementinarjih z 12%, pri tesarjih z 19%, urarjih 22%, kotlarjih 20% itd. Značilno pa je tudi govorjenje posameznih obrtnikov, kakor na Tolmiskem, češ da ne bodo sprejemali učencev, če ne bo država znižala davkov. Takim obrtnikom lahko upravičeno rečemo, da nimajo razumevanja za svoje dolžnosti do skupnosti in da se v resnici uvrščajo med tiste redke špekulante, ki bi radi izrabljali današnje stanje.

Lani ustanovljene obrtne zbornice so skupno z republiško zbornico sestavile načrte obrtniškega omrežja. Za vso Slovenijo so planirali 2344 novih obratov, in sicer 474 kovinskih, 46 elektrotehniških, 25 kemičnih, 30 predelovanje zemlje in kamna, 297 stalnih obratov, 358 za predelovanje lesa, 12 za predelovanje papirja, 601 za predelovanje tekstilnega blaga, 232 za predelovanje usnja in tekstilnega blaga, 151 obratov prehranbenih

3538 ha gozdov, 842 ha pašnikov itd. V primerjavi z republiškim povprečjem na družino v združavi, ki znaša 8,6 ha, je povprečje v kranjskem okraju dokaj večje, saj znaša 14,7 ha na družino. Z drugimi besedami pomeni to, da odpade na družino v združavah kranjskega okraja (vseh družin je 532) povprečno toliko zemlje, kolikor je ima precej bogat srednji kmet. Še bolj pa je razvidno to razmerje, če ga primerjamo z za delo sposobnimi združniki. Skupno število za družnikov je v kranjskem okraju 2367. Od tega je za delo sposobnih 531 moških in 883 žensk, torej skupno 1414. Potemtakem pride na 1 za delo sposobnega združnika 5,5 ha zemlje, republiško povprečje na enega za delo sposobnega združnika pa znaša 3,9 ha.

Še lepše pa je vidna gospodarska moč kranjskih združav iz stališča živine. V 20 združavah so imeli decembra lani 2645 goveje živine, 675 konjev, 1197 prašičev in 259 ovc. Primerjava z republiškim povprečjem na družino pa pokaže naslednje: v kranjskem okraju odpade na družino skoraj 5 glav goveje živine, v republiškem povprečju pa 2 in pol; v okraju pride več kot en konj na združno družino, republiško povprečje pa znaša slabih 0,7 konja; pri prašičih pa je razmerje precej enako. To razmeroma veliko število živine kaže na gospodarsko trdnost združav, hkrati pa tudi na kmetijsko strukturo okraja, kjer se močno prepletajo vse tri panoge: poljedelstvo, živinoreja in gozdarstvo.

Toda to je samo nekaj osnovnih podatkov, ki jasno kažejo, da imajo kranjske zadrage kot celota dokaj močne gospodarske temelje in s tem tudi dobre nujne pogoje za napredek. Sicer pa so tudi znotraj okraja zelo velike razlike med združavami v ravnini in med tistimi, ki skoraj nimajo drugega kot gozdove in pašnike.

Kakor zadrage v Sloveniji sploh tako so tudi kranjske zadrage napravile v zadnjih letih precejšen korak v utrjevanju

Kemična industrija »ZORKA«

Š A B A C

ima v prosti prodaji, v najmanjših količinah 100 kg, naslednje proizvode:

- BARIJEV KARBONAT, BARIJEV SULFAT, MAGNEZIJEV KLORID, NARIJEV BISULFIT, NARIJEV SULFIT, GLAUBERJEVO SOL, SOLNE KISLINE
- PLUMBOL PRAH — za pripravljane maslnih barv, ki se uporabljajo za zavarovanje železnih in lesenih konstrukcij
- KUPRIKARB — sredstvo za opravevanje žitaric
- BAKRENO APNO — fungicidno sredstvo (sončarica, peronospora itd.)
- KALCIJEV ARZENAT — za uničevanje raznih sadnih škodljivcev
- SVINCENI ARZENAT — za uničevanje raznih sadnih škodljivcev

Na zahtevo dostavljamo kataloge. Za vezna in republiška podjetja prodajamo po enotnih cenah, za lokalna podjetja in privatni sektor po Ur. listu št. 9/1951

ANKETA RADIA LJUBLJANE

Konec maja je razpisala ljubljanska radijska postaja prvo povojno anketo o programu slovenskega radija. Radijski delavci so imeli za potrebno posvetovati se s svojimi poslušalci, slišati, ali so s sporedom zadovoljni ali ne, s čim so bolj zadovoljni in s čim manj, česa pogrešajo ali česa je v radijskih oddajah preveč. Radio Ljubljana ima 70.000 naročnikov. Vsi ankete niso prejeli. Dobilo pa je 12.000 naročnikov revije »Radio Slovenija«, medtem ko je bilo nad 1000 anketnih pol razposelanih individualno posemneznih političnih in kulturnih delavcem ter okoli 100 delavskim svetom večjih podjetij in nekaterim delovnim združenim. S tem so si organizatorji ankete želeli zagotoviti kritiko in predloge prav tistih ljudi, ki so skupaj z radijskimi delavci pred slovensko javnostjo nekako sodegovorni za program naše radijske postaje.

Izkušnje anket sploh, radijskih posebej, pravijo, da je povpreče odgovorov na kakršnokoli anketo 10%. Radio Beograd je lanske leto prejel manj kot 8% odgovorov na svojo anketo. Zato pomeni precejšnje presenečenje in popoln uspeh ankete 24,4% odgovorov, ki jih je prejel Radio Ljubljana v kratko odmerjenem roku 20 dni. Če te procenice izrazimo a številko 3192 radijskih naročnikov, ki so odgovorili na anketo, se še bolj jasno pokaže velik aktivni interes radijskih naročnikov za program domače radio postaje.

Ceprav je anketa zanimiva predvsem za radijski kolektiv sam, saj mu je mišljenje tolikšenega števila poslušalcev vreden kritični faktor, pa vendar ne bi bilo prav, če naša javnost ne bi bila obveščena vsaj o osnovnih obrih in nekaterih vprašanih, ki so jih postavili radijski poslušalci. Gotovo je, da bi razen radijskih delavcev mogli zlasti novinarji in publicisti ter organizatorji kulturno-prosvetnega dela dobiti največ pobud in predlogov prav ob tej anketi. Toda mišljenje 3192 ljudi pomeni del javnega mnenja o nekaterih problemih, katerih ne more in ne rešuje samo radio. Zato je uradništvo »Ljudske pravice« tudi imelo za potrebno seznaniti svoje bralce z nekaterimi značilnostmi, ki jih je pokazala radijska anketa.

1. KDO JE SODELOVAL V ANKETI

V Sloveniji je bilo v juniju vsega 70.459 radijskih naročnikov. Radijski aparati so bili razdeljeni procentualno takole:

nameščenci 40%, delavci 21%, privatni poklici (v glavnem intelektualci) 8%, kmetovalci 7,7%, obrtniki 2,8%, študentje 1,7%.

Ostalih 22% radijskih sprejemnikov imajo ljudje neoznačenih poklicev (11,8%), zadruge (0,3%), šole (1,3%), združni in domovi kulture (0,3%), turistični obrati (0,4%), politične in družbene organizacije (3%).

Te številke same ne bi bile zanimive, dobijo pa svojo važnost, če jih proučujemo v primerjavi s podatki, ki jih kažejo odgovori na anketo, v kateri je sodelovalo:

delavcev in obrtnikov 31,95%
kmetov in združnikov 7,98%
nameščencev 19,97%
študentov in dijakov 10,12%
intelektualcev 8,55% (272 oseb)
ostalih 19,43%

Kaj razberemo v tej statistiki? Prvič to, da je za radijski program izreden interes med delavci, saj se ti poslali nad 30% odgovorov, čeprav je med naročniki le 21% delavcev. Drugič, da zavzemajo kmetje med aktivnimi udeleženci ankete tisti procent kakor med radijskimi naročniki, kar prav tako jasno govori o zanimanju našega kmetovalca za radio. Tretjič, da se poslali relativno najmanj odgovorov nameščenci, v primerjavi s tem, da imajo sorazmerno največ radijskih sprejemnikov. Četrto, da so študentje procentualno najmočnejše sodelovali v anketi, in petič, da so poslali intelektualci nepomembno število odgovorov (skraj 272). Prav tako radio ni prejel niti 1% izpolnjenih anket od tistih, katerim je bila, kot rečeno v uvodu, poslana anketa ad personam. Če bi ob teh dejstvih napravili povprečne zaključke, bi bili neke tako-take: delavci, študentje in kmetovalci so posebno navezani na naš slovenski radio in najožje sodelujejo z radijskim kolektivom za izboljšanje kvalitete radijskih sporedov. Neznatni interes pa kažejo intelektualci, javni in kulturni delavci. Če bi jih opravičevali, da poslušajo pač tuje postaje, ker znajo več izgovorov, in ker je spored domače postaje pod inozemskim nivojem, bi prav ta izgovor pokazal še bolj nazorno, da se ob takem pomenu radija z domačo javnostjo ne bi smelo zgoditi, da prav oni ne bi pomogli s svojo kritiko in predlogi, da se dvigne kvaliteta sporeda naše domače radijske postaje. Naloga naših javnih in kulturnih delavcev je, da pripomorejo k temu največ. Naj navedem konkretno, da je pri anketi sodeloval en edini slovenski književnik, niti en glasbenik, noben gledališki umetnik in le dva novinarja.

2. KAJ MISLIJO LJUDJE O GOVORNEM SPOREDU

Razmerje glasbenega in govornega sporeda pri radijskih postajah je povprečno 30-40-60-70% v korist glasbe. Radio Ljubljana ima 30-33% govornega sporeda, ostalo je glasba. V govornih oddajah vrši radio vlogo hitrega in objektivnega informatorja o dogajanjih doma in v svetu, vloga izobraževalca, vzgojitelja in svetlovalca. Medtem ko ima čopis ožji repertoar pisane besede, zajema govorni radijski spored razen poročil, člankov, reportaž, kulturnih, znanje in notranje-političnih predlogov še literarne oddaje, oddaje za pionirje in cicibane, šolske ure, poljudnoznanstvena predavanja in vrsto umetniških oddaj, kot so radijske drame, literarno-glasbene oddaje itd.

Nek intelektualce je v svojem odgovoru na anketo postavil vprašanje, ali more biti anketa radiju sploh koristna. »Ali se ne zavedate, da je naloga radija vzgajati in dvigati ljudi, vi pa boste spored spustili na nizko raven poslušalcev, če mislite resnično upoštevati predloge in želje, ki jih boste prejeli v odgovorih, saj je razumljivo, da bodo neizobraženci prevladovali v številu glasov. Kam bo zaplul naš radio, če boste šli to pot?«

Jasno je, da zaskrbljeni, od mestnih zidov zaprašeni izobraženci zelo malo pozna naše ljudstvo. Naj odgovori na to, kaj ljudje največ poslušajo, kaj najrajši poslušajo in česa pogrešajo v govornem sporedu, potolažijo vzemirjenega meščana. Kakšne oddaje poslušajo torej največ poslušalcev?

zunanje in notranjepolitična poročila 85,00%
oddaje za pionirje 77,60%
vešele večere 76,20%
gospodarske in politične oddaje 73,25%
literarne oddaje 71,82%
radijske drame 70,50%
gospodinske nasvete 65,00%
poljudnoznanstvena predavanja 59,00%
kmetijske nasvete 55,00%

in tako dalje.

Da bi pravilno ocenili gornje podatke, je nujno poudariti navedbe nekaterih poslušalcev, da imajo radio predvsem za razvedrilo, torej za glasbo. V posameznih vrstah oddaj pa čitamo v odgovorih naslednje pripombe:

a) Za literarne oddaje pravijo, da je treba dajati več domače književnosti (jugoslovanske), posebno domačih klasikov, iz svetovne literature zlasti nainovjša književna dela s kratkimi življenjepisi pisateljev, po izboru pa več veselih in vrdnih tekстов.

b) Za gospodarske in politične oddaje opozarjajo radijski poslušalci, da se premalo osvetli naša gospodarska perspektiva, da se govori preveč o Sloveniji sami, premalo o drugih republikah in zlasti o gospodarstevnem položaju in razvoju v svetu, in da je premalo kritičnosti v teh oddajah.

c) Pri radijski drammi je največ glasov za domača dela (v pretekli sezoni je Radio Ljubljana dajal le štiri radijske priredbe iz domače književnosti) z vedrejšo vsebino, ne pa samo dela težjega karakterja.

d) Glede poljudnoznanstvenih predavanj Radijske ljudske univerze pripominjajo odgovori, da je potrebno več naravoslovnih tem, več o sodobni tehniki, o medicini, upodabljači umetnosti, o tujih krajih in običajih, o delu naših znanstvenikov.

e) Čeprav je le 7,9% kmetovalcev med odgovori na anketo, vendar poslušajo kmetijske nasvete 55% poslušalcev, kar pomeni, da se za umno kmečko gospodarstvo, za agrotehnične ukrepe v kmetijstvu zanima zelo širok krog naših ljudi, ki te nasvete posreduje kmetom, ki nimajo radijskih aparatov. Poslušalci predlagajo več nasvetov o sadjarstvu, vrtnarstvu, čebelarstvu, vinogradništvu, zanimajo jih agrotehnične metode v svetu, moderni kmetijski stroji in podobno.

Na vprašanja, kaj je poslušalcem najbolj všeč v govornem sporedu, se jih je največ izjavilo za poljudnoznanstvena predavanja, potem za literarne ure, za poročila, radijske drame, zunanje-politične predloge in komentarje, jezikovne pogovore, gospodarske in zdravstvena predavanja, odgovore na aktualne teme, kulturne pregleda, kmetijska predavanja itd.

Za radijski kolektiv, pa tudi sicer, so zlasti zanimivi in važni odgovori na vprašanje, kaj radijski naročniki pogrešajo v govornem sporedu. Največ naročnikov želi poslušati več zanimivosti iz sveta sploh, o razvoju tehnike, znanosti in gospodarstva posebej. Ta želja je popolnoma razumljiva, saj mnogo ljudi, celo večina, nima možnosti spremljati razen političnih dogodkov v najslovesnejših obrih ničesar drugega o dogajanja v drugih državah in kontinentih danes. Interesu za zanimivosti iz sveta sledijo želje za več predavanj o medicini, za poljudnoznanstvenih predavanj sploh, zlasti pa še predavanj o tehniki, odkritjih, gospodarstvu itd. Prav tako beremo v anketnih odgovorih predloge za več literarnih oddaj, več zunanje-političnih pregledov, tečajev tujih jezikov, več športa, a zlasti več vednega programa. Posebno pomembni so predlogi za uvedbo oddaje, v kateri bi se dajala stalna predavanja o negl dojenčkov, gospodinski tečaj za mlade in neizkušene gospodinjice in podobno.

Ti in takšni odgovori dokazujejo in potrjujejo, kako brez potrebe in upravičenosti je bil omejen meščan zaskrbljen nad tem, kam bo zaplul slovenski radio, če bo poslušal »maso«. Mislim, da bo tudi izobraženi meščan rad predsedel pri svojem sprejemniku več časa, če bo Radio Ljubljana mogel realizirati čimveč predlogov in idej, ki mu jih je dal napredni slovenski kulturni človek.

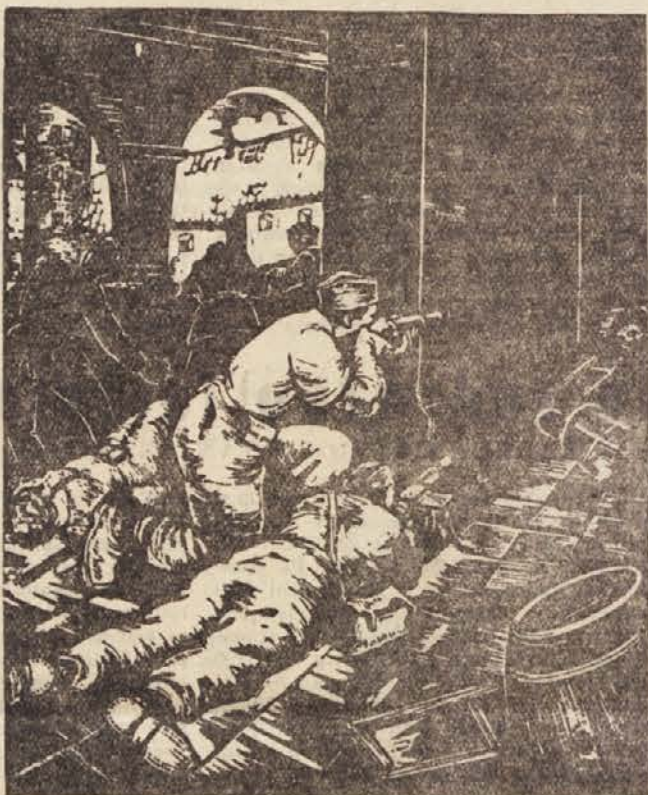
3. GLASBENI RADJSKI SPORED

Glavna vprašanja, ki so zanimala Radio Ljubljana, kaj mislijo njegovi poslušalci o glasbenem sporedu, lahko formuliramo takole: Prvič: kaj je poslušalcem všeč in kaj ne, in drugič, kaj pogrešajo v radijskem glasbenem sporedu.

Ker sestavlja radijski program skoraj 70% glasbe, bi vsakdo pričakoval, da bodo odgovori o glasbenih oddajah mnogo obširnejši kakor tisti o govornih. Vendar ni bilo popolnoma tako. Medtem ko je nekaj sto udeležencev ankete priložilo več strani obsegačote analize govornega programa, so odgovori o glasbi krajši in enostavnejši. To dejstvo je vsakakor važno in razveseljivo, kar potrjuje, da radio našim ljudem ne pomeni le razvedrila, marveč mnogo več. O tem zlasti jasno govore odgovori izobražencev, ki žive izven naših glavnih kulturnih in političnih središč. Njim nadomešča radio poleg opere in koncertov tudi biblioteko, kvalitetna strokovna predavanja, gledališče itd. Zaradi tega je razumljivo, da prav ti ljudje tako dobro poznajo celoten radijski spored in dajejo n. pr. pregled jezikovnih napak radijskih napovedovalcev za več mesecev nazaj, nadrobno analizirajo določene oddaje zadnjih tednov itd.

Kakšno glasbo najrajši poslušajo poslušalci? Odgovori na to vprašanje dajejo takole slike:

85,0% narodno glasbo,
73,2% popularno in zabavno,
60,5% plesno,
39,6% operno,
38,2% operetno,
21,6% simfonično,
13,9% komorno.

Ivo Šubic: Borna

Kaj povedo te številke? Prvič to, da skoraj vsi poslušalci radi poslušajo narodno glasbo, saj na neko drugo vprašanje, kaj vam ni všeč v glasbenem sporedu, niti deset oseb ne navaja narodne glasbe. Seveda pa ljudje ne žele vsake narodne glasbe. Mnogi izražajo odgorčenost nad slabimi priredbami narodnih pesni, pritožujejo se zaradi slabe umetniške izvedbe nekaterih ansamblov itd.

Posebno je zanimalo radio, kaj mislijo poslušalci o jazzu. Anketa je dala na to vprašanje jasne odgovore. V 1800 anketnih polah ali pri 59,5% odgovorov beremo, da radijski naročniki radi poslušajo to glasbo, medtem ko 1024 poslušalcev ali 32% neverjetno odločno odklanja jazz. Kakor se skoraj vsi izobraženci izražajo proti jazzu, tako se vsi študentje in mladina sploh zavzema za ta žanr. Toda, da bo slika popolna, je treba dodati to, da vsaj polovica tistih 59,5% daje pri tem, ko se izražajo za jazz glasbo, take odgovore: radi poslušamo jazz, če ima melodijo, odlično pa odklanjamo razbijanje, posnemanje živalskih glasov, jazz, ki pozna samo ritem, ne pa tudi melodije itd. Torej lahko rečemo, da okrog 60% udeležencev ankete rado poslušajo melodiozno moderno plesno glasbo in le manj kot 30% vsakršno jazz glasbo. Med temi 30% je predvsem vsa študentka, pa skoraj vsa delavka in kmečka mladina, ki je sodelovala v anketi. Seveda pa se manjšina 30% ne izjavlja proti melodiozni moderni plesni glasbi. Zato so zaključki, ki jih more Radio Ljubljana povleči iz ankete o tem vprašanju, dovolj jasni.

Morda se končno zanimivi še odgovori na tri anketa vprašanja. Prvo je to, ali poslušalci menijo, da ima radio preveč ali premalo simfonične glasbe? V 51% odgovorov beremo, da je je preveč, medtem ko 7% ljudi odgovarja, da je je premalo. Za narodno glasbo pravi 59% poslušalcev, da je je premalo, a le 5,3% jih navaja, da je je preveč. Končno pravi 43% anketnih odgovorov, da ima ljubljanski radio premalo popularne glasbe, a 6,3% ljudi trdi, da je je preveč.

Ne more se zanikati dejstvo, da se je v sklopu splošnega napredka v gospodarstvem, političnem in kulturnem življenju tudi slovenski radio v povojnih letih hitro razvijal. Bili bi nepravilni, če bi priznavali samo njegov tehnični razvoj, ne pa tudi in predvsem dnevnega izboljševanja radijskega programa. Toda zaustaviti se na sedanjem tehničnem in vsebinskem uspehu ali pa prepočasno napredovati, bi pomenilo izključiti radio iz okvira našega občega družbenega razvoja. Tega naša stvarnost ne bi smela in mogla dopustiti. Gotovo je uspeh prve radijske ankete tudi korak na poti tega napredka. Franček Drenovec

Pisma uredništvu

O IZKUŠNJAH NIZJE PARTIJSKE ŠOLE V MARIBORU

(K diskusiji o ideološko-politični vzgoji partijskih kadrov)

Kaj pomeni za zavednega člana Partije sistematični študij v Partijski šoli? Je najlepše razvidno iz ankete, ki so jo napisali ob zaključku pouka slušatelji NPS v Mariboru, in iz nje izvemo, da je za slušatelje zanimivejša nam nudi anketa, ki je zbrala vse nepriljubne nasvete, želje, predloge, mnenja in kritiko posameznih slušateljev. Skoraj vsak brez izjeme se je na svoj način izrazil o uspehu, ki ga je dosegel v šoli; o napredku, ki ga sam opaža v svojem znanju; o vlogi partijske šole, ki ga je zainteresirala za proučevanje teoretskih vprašanj; o vplivu okolja in kolektiva na pripravljanje njegove komunistične zavesti in morale itd. Skoraj brez izjeme vsi komunisti izražajo hvalečnost svojji Partiji, ki jim je omogočila, da ob občutno dvignili raven svojega znanja in politične razgledanosti.

Ker sem bil sam priča ideološko-politične vzgoje partijskih kadrov in prebrskoval njihove zapise v šoli, bi rad spregovoril nekaj besed o delu in vlogi te partijske ustanove.

Po mojem mnenju program ni bil posebno natančno sestavljen in bi se dalo v tej smeri, kolikor so moja zapažanja pravilna, marsikaj izboljšati in popraviti. Predavatelj iz politične ekonomije, ki je za večino tovaršev pomenil nov, a tudi sorazmerno dokaj težak predmet, je bilo prevažno. Pri obravnavanju tega predmeta bi bilo koristno vnesti še več leksičnih predavanj, predvsem takih, ki bi povezovala teoretično znanje politične ekonomije in njenih postavk s konkretnimi primeri v naši socialistični državi. Ob teh kratkih, poljudnih leksičnih predavanjih (o delovni sili in medzah, o vlogi proizvodnje, o delu in plači, o vlogi denarja in o socializmu itd.) bi bila vsa snov še mnogo bolj dojemljiva in jasna.

Prav tako in še mnogo bolj pride to v poštev pri obravnavanju filozofskih tem. Tudi na tem področju je bilo premalo predavanj. Pozna se sicer, da so slušatelji v tem pogledu pridobili (za večino je njihovo znanje o tem področju v šoli pridobilo), toda čeprav so poznali slušatelji mnogo zanimanja, predavatelj pa precej pomagati, so ostali še mnogi pojmi nerazjasnjeni ali pa vsaj premalo razloženi. V tem bi po mojem mnenju prav tako mnogo prispevala dopolnilna predavanja, n. pr.: »O vlogi umetnosti in kulture v prehodnem obdobju in podobna.

Najoznamnejše so bili porazenjeni časi in predavanja za proučevanje razvoja občeske družbe za zgodovino delavskega gibanja in zgodovino KPJ. Nič ni bilo odveč za tudi leksijska predavanja so mnogo koristila (o nastanku živih bitij). Tako in podobna predavanja so mnogo pripomogla k razumevanju dialektičnega materializma in bi bilo v bodoče koristno vnesti v program še več predavanj o splošnih političnih prirodozlovnih znanosti.

Program tem iz partijske izgradnje je bil pa preobširen in je vzel mnogo časa. Brez škode bi se dal — po mojem mnenju — skrajšati skoraj na polovico, s čimer bi bilo pridobljena precej časa. Mnoga predavanja so bila zares zanimiva in kvalitetna, kar so vsebovali vrsto novih stvari, s katerimi se je bilo treba seznaniti predavatelj M. Ledinec, U. Kraigherja in V. Majhena in še nekateri drugi. V teh predavanjih je bila snov z vseh platí teoretično obdelana in znanstveno osvetljena. Nekatera predavanja pa so si bila zelo podobna in sorodna; o delu Partije z množičnimi organizacijami (na splošno) smo imeli kar tri predavanja, o ideološko-političnem delu in kulturni politiki Partije na dve. Nekatera so bila direktnega značaja, večina pa je temeljila v glavnem na nesteranju prakse in napak naše Partije na terenu ali pa razlazarala in naševala citate iz partijske literature. Nima pa pomena, da bi se to učili na pamet, saj tudi ne bi koristilo, ker zre življenje tako hitro napreda, da se moremo naučiti s njim vred spreminjati tudi takšna Partija in zaradi tega napotkov, ki po nekaj tednih ne moreš s pridom uporabljati. Nekatera predavanja so bila na ne zadovoljivi višini (o statutu KPJ) in je bilo čutili, da se predavatelj niso dobro pripravili nanja.

Nekajkrat je bilo nakazano prevedé literature, ki je slušatelji v določenem roku niso utegnili vse predelati. To je navajalo mnoge na povesnost pri tem, ali so predavatelji v kopije gradiva sam izbršili bistvo. Zato je treba v primerih, če je mnogo literature, a malo časa, da predavatelj sam pošle najvažnejše in nakaže le glavno gradivo.

Ob prihodu v šolo smo iskali take oblike za delo v krožkih in za študij, ki bi bile najuspešnejše. Za študij je nemogoče, a tudi nekoristno predplovati za vse in povsod enako neke ustaljene metode. Vsekakor pa obstajajo pozitivne izkušnje, ki jih more uporabljati več ali manj vsak kolektiv. V tem nam je šolska uprava mnogo pripomogla z nepriljubljenimi nasveti in izkušnjami.

PRISPEVEK K ČLANKU O AKORDU

AKORD LAHKO POSTANE SISTEM IZKORIŠČANJA

K članku o akordu, ki je bil objavljen v listu 7. julija, smo prejeli dopis: »Akord je dobil celo vrsto imen, ponekod mu pravijo »plačevanje po akordu«, drugje »socialistični akord«, »denarna norma« itd. Ime samo je vodilo k določeni tendenci in pomeni nekega elementa akorda, ki so lastni kapitalističnemu akordu. To je težnja k restavraciji kapitalističnih odnosov, ki je v večji ali manjši meri značilna za prehodno obdobje. Ponekod so uvedli akord, enak kapitalističnemu akordu, le zato, ker niso prav nič razumeli o tem, da akord ne more podreti zakonskih osnov, ki določajo plačo norme, delovni čas itd., temveč so menili, da je akord nekaj novega in da ga lahko svobodno uvajajo. Pri tem imajo nekateri strokovnjaki »izkušnje« z akordom še iz predvojnega doba in le-te s pridom uporabljajo danes v tovarnah, ki jih vodijo delavski sveti kot da se ni prav nič izpremenilo.

V nekaterih podjetjih kovinske industrije kažejo pokazatelji zadnjih mesecev, da se je v uvedbi akorda dvignila storilnost — je zopustila — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni točno in ker akord ni postavljen na osnovi norme, pa so plače vedno nizke. Odprta se torej nekakšne škarje: Proizvodnja raste — plača pa se manjša. Res je končno bi to koristilo skoposti, imeti bi namreč več blaga in kupni fond (donar pri delavcih) bi bili manjši. To pa ni resničen vnosnja, ampak — tem bi se praviloma morale dvigniti tudi plače. Ker preračunavanje ni

NOVOSTI NAŠEGA KNIŽNEGA TRGA

KRITIČEN PREGLED KONCERTNE SEZIJE 1950-51

SLOVENIJA
Narod se je uprl. Izbor proze. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani. Uredil France Bevk...

Varstvo spomenikov III. št. 3/4. Sodelujejo: Franjo Baš, dr. Ana Budmar, Emilijan Čevc...

Zdravstveni vestnik. Strokovno glasilo slovenskega zdravilstva št. 7-8. Dr. Janez Milčinski...

HRVATSKA
Ivančević Tomić: Farmakografija. Nauka o preprosti in ličkovni. Tretja razširjena izdaja...

Dr. Fran Tučan: Obča mineralogija. Druge predelane izdaje iz 80 slikami v tekstu...

CRNA GORA
Istoriski zapiski. Organ zgodovinskega društva Ljudske republike Crne gore. Leto IV., knjiga VII. Zvezek 4-6...

Koncertno življenje v Ljubljani se je po osvoboditvi silno razgibalo, ako ga primerjamo z onim med obema svetovnjima vojnama...

Sezijo 1950/51 sta uvedla dva komorna nastopa na magistratnem dvorišču v avgustu in septembru, nadalje izredno uspešni koncerti slovit italijanske violiniste Pine Carmirelli...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Niko Pirnat: Kurir

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Prej ter ga je sedaj zbor Slovenske filharmonije ponel še tudi v Zagreb in v Maribor ob sodelovanju prvotnih solistov Rudolfa Francla, Sama Smerkolja in Tomislava Neralica...

Novo leto je prineslo kot zelo pomembno glasbeno dejstvo gostovanje argentinskega dirigenta J. J. Castra, ki je podal tehta dela Bacha, Debussyja, Wagnerja in Francka...

Na robu diskusije o naših gledališčih

Diskusija o naših gledališčih, ki jo je nedavno nabela Ljudska pravica, ima zelo živahen odmev. Zdi se, da se bodo v javnosti razširili marsikateri problemi, ki se sicer za kulisami in na raznih sestankih in konferencah niso mogli...

Uredništvo je prejelo tudi ogorčen dopis iz Ptuja, ki sta ga podpisala tov. Franc Rebernak, tajnik okrajnega odbora Ljudske prosvete v Ptuj in tov. Anton Bauman, sodelavec Ptujkega teatina. Gre za Cegnarjev članek o Okrajnem gledališču v Ptuj, ki je bil objavljen dne 14. t. n. Oba pisca odločno zavračata Cegnarja, ki je zapisal, da so uredniki Ptujkega teatina, okrajni ljudskoprosvetni referent in finančni forumi mnenja, da gledališče ni potrebno. Takšnih izjav ni v člankih, ki so bili objavljeni v lokalnem časopisu. Šlo je za za obstoj nič kaj zdravega profesionalizma v ptujskem gledališču. V članku 'Tako se ne pripravljajo gostovanja tov. Rebernaka - Ptujski teatin' št. 6. (1951.) Pisca odlikujeta diskusija o potrebi obstoja ptujkega gledališča.

Ugotavljamo - pišeta - da je imel Cegnar vsak kritičen prispevek o delu ptujkega gledališča za napad na svojo osebo, kritično spreminjanje tega dela je imel za gonilo, kar dokazuje, da ni sprejemljiv za nobeno kritiko. K prispevkom, ki so bili objavljeni v Ptujskem teatinu o ptujskem gledališču, Cegnar še ni dal predmetnega odgovora, temveč se raje suče okrog raznih podtikanj, mnenj, ocenjevanj, 'petelinjih frizur' - skratka stvari, ki niso v nobeni zvezi z jedrom problema. To izobčanje predmetu je po vsem videzu svojstveno Cegnarju, njegov smik iz ptujkega gledališča in sploh iz ptujkega teatina, da se je ustrašil petelinje navidezni sovraštvo, ki jih je ustvarila njegova monopolistično-birokratska fantazija, ter da se ni naslonil na množico 44 tisoč, o katerih tako rad govori.

GUIDON BIROLLA: TURKI OBLEGAJO LJUBLJANO

Nedavno je praznoval v Ljubljani sedemdesetletnico rojstva slovenski slikar Gvidon Birolla. Rodil se je leta 1881 v Trstu. Oče, ki je bil trgovec, je bil po rodu iz Pazina, mati pa je bila doma v Škofji Loki, kjer je mladi slikar po zgodnji očetovi smrti preživel mladost. Slikarstvo je študiral na umetnostni akademiji na Dunaju v letih 1902 do 1907. Ko so tam leta 1903 ustanovili umetniško društvo 'Vesnac', ki naj bi gojilo pravo narodno, v domačih ljudskih umetnostih utemeljeno umetnost, je bil razen M. Pezzuzzija, H. Smrekarja, M. Gasparija in S. Santla eden najbolj vnetih članov ravno Gvidon Birolla.

Po končani študijah je začel v opisanem stilu pridno delati, dovršil je več oljnih slik (pokrajina, tihožitij itd.), gvašev in risb, zlasti s pravilnimi motivi. Odličnega ilustratorja se je pokazal leta 1910, ko je narisal za Schwentnerjevo izdajo pravljic Fr. Milčinskega venec izredno uspešnih, kakovostno neoporečnih in čustveno bogatih ilustracij. V tem je lahko pokazal vse svoje ilustrativne sposobnosti in odlike: nepričljeno pravilno razpoloženje z nadihom poetičnosti, jasno in pregledno gradnjo ter veliko oblikovalno gotovost, predvsem pa tesno povezanost z domačo zemljo.

Ker je prevzel še isto leto po smrti svojega brata njegovo podjetje, ga je gospodarska dejavnost za dolgo dobo tridesetih let odtrgala od umetniškega ustvarjanja. Šele po okupaciji se je lahko spet posvetil umetnosti in zdj se, da je napel res vse sile, da nadomesti izgubljeni čas. V zadnjih desetih letih je nastala dolga vrsta zrelih umetnin, slik in risb. Več olj hrani Narodna galerija v Ljubljani, ki bo v kratkem priredila nje-

govo retrospektivno razstavo. Njegove slike iz zadnje dobe so vse pravi odraz slikarjeve globoke zakorenjenosti v rodni grudi. Tako so tudi njegove ilustracije (na pr. H. Gregoričevi 'Oljki' ali Finžgarjevi planinski idili 'Triglav'). Pri sedemdesetih letih je Birolla neutrudno delaval, saj je telesno in umsko zdrav in krepak, tako da lahko pričakujemo od njega še mnogo lepih, mojsrsko doganjenih del.

Ljubljano in požgali šentpetrsko predmestje, ki je bilo izven obzidja, s farno cerkvijo vred. Sprejaj je turški tabor s šotori in detami, na skrajni desnici je sam turški paša, zadaj pa se vidi oblegano mesto z grajskimi utrdami na vrhu hriba, od koder streljajo s topovi. Nekako v sredi podobje je šentpetrsko cerkev, ki so jo zažgali Turki, vsa zavita v dimu. - Prizor je živahno podan, gradnja pa prav zanimiva. Podoba je iz zadnjega časa in je namenjena za Mestni muzej ljubljanski.

DOMAČA KULTURNA KRONIKA

Med letošnjo gledališko sezono v Zagrebu je bilo v petih zagrebskih gledališčih 48 premier nad 600.000 ljudi je v Hrvatskem narodnem kazališču, v 'Komediji', v dveh pučarskih gledališčih in v 'Kazališču (utaka, gledalo nad 1200 predstav. Štiri beografska gledališča (narodno pozorišče, Beografsko dramsko pozorišče, Jugoslovansko dramsko pozorišče in Humoristično pozorišče) pa so predvajala skupno blizu 1000 predstav, katere je gledalo tudi okrog 600.000 ljudi. Bilo je 26 premier.

Hrvatsko narodno kazališče v Zagrebu je pripravilo repertoar za novo sezono. Drama bo postavila na oder sedem domačih, tri klasična in sedem tuških del. Ta so: Kriševa 'Legendi', 'Mškarderi', Kusanova 'Pepelica', Frančičeva 'Proti vetru', Nušić 'Obični otrok', Strožilja 'Domoljavec', Štakspearev 'Julij Cezar' in 'Na vsi tri kraje', Eshlov 'Agamemnon', Shawova 'Se. Ivana' in De Filipovi 'Neopredeljena debla'. Priključiti bodo tudi nekatera dela iz inoskega repertoarja (npr. ansambel bo izvajal Wagnerjevo opero 'Lohengrin', Gotovčev 'Milo Gosišaljevo', Donizettijevo 'Ljubzensko pilačo' in Verdijevo 'Traviato'. Opera priključuje še druga partiture iz inozemstva.

Beografska gledališča pred novo sezono. Tudi beografska gledališča so že pripravila spored za prihodnjo sezono. Jugoslovansko dramsko pozorišče bo priklovalo med drugim: 'Volponeja' Bena Johnsona, 'Candida' Bernarda Shawa, 'Leda' Krišča, 'Tri sestre' Čehova in 'Kralj Leara' Shakespeara. Drama Narodnega pozorišča bo urizila dramatičnirani 'Gorski vijenec', predvajala bo pa še 'Hamleta' in 'Othelloa' Shakespeara, 'Androkles in leva' Shawa, 'Poslednji Gorkega', 'Bilador' Suzanne Lilar, 'Hvalanega vojaka' Planta in Sremčev 'Zono Zamfirjevo'. Opera bo obnovila 'Bajazet' Leoncavalla, 'La Boheme' 'Madame Butterfly', 'Puccinija in 'Evgenije Onegin'. Čakovaška 'Premiera' bo naslednje: Končičeva 'Dijada', 'Sneguroška' Rimskoga Korssakova, 'Così fan tutte' Mozarta, 'Potlood' Holandca, Wagnerja in 'Orfej in Evridika' Glucka. Balet bo dal dva premieri in to: 'Lahodie' Izeno, Čajkovskega in 'Zlato ribice' domačega avtorja Mihovila Logarja. Šodobno ameriško dramatika bo zastopal Getz z dramo 'Naslednica'.

Beografsko dramsko pozorišče je izbralo repertoar v glavnem iz moderne dramske literature. Pokazali bodo Labižev 'Slamnat klubok', Müllerjevo 'Smrti trgovskega potnika', Rabelajsovo 'Monserate', Panlovoza 'Mariusas', Krištova 'Čalška grofa' in 'Končičeva' Konferenca. Francoski dramatik Jean Anouilh bo zastopal z dramo 'Pisatvor' ali pa s 'Potnikom brez prtljage'.

Spod pred proslavo stoletnice Njegošev smrti v začetku septembra bodo na Cetinju svečano praznovali stoletnico smrti največjega črnogorskega pesnika Petra Petroviča Njegoša. Odbor za organizacijo proslave je prošil Zvezo skladateljev Jugoslavije, naj predloži dela, ki so komponirana na Njegošev tekst, ali pa naj angažirajo glasbenike, ki naj bi komponirali nova dela. Zbirja, ki so sestavljajo komponisti Stevan Hristić, Josip Slavenski in Predrag Milošević se je ravnala po tem navodilu in izbrala skladbe na teme Njegoševih del. Toda uprava državnega orkestra LR Srbije, ki naj bi izvajala ta dela, so s tem ne strinja in meni, da bi bilo treba izbrati skladbe naših najboljših glasbenikov in to ne samo tistih ki so komponirane na teme Njegoševih del. V polemiki, ki jo je objavljala beografska 'Politika' in na to izjavio ostro reagiral Stevan Hristić izjavil je, da on kakor tudi ostala člana žirije vztrajajo pri svoji izbiri. Hristić meni, da so uprava državnega orkestra ne sme vmešavati v sestavljanje programa. Hkrati je Hristić zaradi vsesa tega prepovedal izvajanje svojih del na koncertih državnega simfonijeza orkestra LR Srbije.

V Baškem Petruhu bo priredila slovaška nacionalna manštna v Vojvodini tradicionalne slovaške narodne svečanosti, ki so največje kulturne prireditve slovaške nacionalne manjšine v Jugoslaviji. Nastopilo bo okrog dvajset slovaških kulturno-umetniških skupin s sodelovanjem drugih najboljših kulturno-umetniških skupin v Vojvodini.

Hrvatska založba 'Zora' je izdala kot prvi zvezek nove kolekcije 'Biblioteka Italijanska komedija' italijanskega književnika Oswalda Ramuja 'Poslednja izdaja'.

KAŠMIRSKI SPOR MED INDIJO IN PAKISTANOM

Še pred leti je bilo ime Kašmir marsikomu neznan pojem. Trgovci so sicer poznali kašmirsko volno, slovite kašmirske preproge in šale, toda le maloštevilni so vedeli, da je Kašmir kneževina v Indiji, ki pravzaprav nosi uradni naslov »The State of Jammu and Kashmir«. Dežela ima nad 4 milijone prebivalcev in okrog 218.000 km². Mejni na Afganistan in se tu približuje ZSSR, visoki grebeni Karakorumu in Himalaji je dele od Tibeta in Kitajske, njene južne doline pa se spajajo z ravninami Indije in Pakistana. Kašmir slovi po svojih prirodnih lepota, jezerih in rekah, planinskih dolinah in visokih snežnih velikanih. Tu so si gradili še pred zadnjo svetovno vojno azijski bogataši in evropski kolonizatorji razkošne dvorce za letovišča. Kašmirska zemlja pa skriva tudi druga bogastva: premog, boksit, železo, baker, drago kamenje in kaolin. Doline, posejane z rižem, ovsom in ječmenom, so zelo plodne, a planinski travniki nudijo sočno pašo drobnici. Vse to ni prineslo sreče in blagostanja kašmirskemu ljudstvu, ki živi še vedno v velikem siromaštvu in fevdalni zaostalosti. Temu so se zadnja leta pridružila še vojna uničenja in pokoli. Z vojno med Indijo in Pakistanom v Kašmiru je dežela zopet postala znana svetu.

Zgodovina nam pripoveduje, da je bila kašmirska država samostojna vse do l. 1586, ko jo je pokoril indijski cesar Akbar. Leta 1756 je Kašmir prešel pod oblast Afganistana. Pleme Sikhov jo je osvojilo leta 1819. Angleški kolonizatorji so z orožjem pokorili Sikhe in na ta način postali gospodarji tudi v Kašmiru. Leta 1846 je »East India Company«, angleško podjetje, ki je gospodarilo po svoji volji v Indiji, prodalo državo Kašmir pradedu sedanjega vladarja za bedno ceno 7 in pol milijonov rupij. Maharadža so odletel verno služili svojim gospodarjem. Nastop XX. stoletja pa je tudi njim zamajal prestol. V letih 1931 in 1932 je izbruhnil kmečki upor proti fevdalni vladavini maharadža in le pomoč angleške vojske je zadušila nemire. Takšna je v skopih potezah preteklost tega dela indijskega podkontinenta, kateremu ni usojeno, da bi vsaj v sedanjem času živel v miru in reševal teža vprašanja dediščine stoletij.

Britanski kolonialni upravitelji so vladali v Indiji po starem rimskem izreku: »Divide et impera!« V deželi, ki je pravi mozaik ras, plemen, narodnosti, jezikov in ver, so ustvarili dve novi državi, Indijo in Pakistan. Tudi delitvi je bil osnova verski motiv; Pakistan naj bi predstavljal povsem muslimansko državo. Vladarji številnih držav so sicer dobili pravico, izbirati in samostojno odločati o svoji priključitvi, formalno jim je ostala celo pravica, da ostanje neodvisni. Večinoma te države v resnici niso imele izbire, saj so bile kot otoki v ozemlju Indije ali Pakistana. Verski in nacionalni elementi so prav tako vplivali na končno odločitev, umetno podpihvana verska nestrpnost pa je povzročila ob delitvi vrsto pokolov. V Indijo in Pakistan so se stekale milijonske množice beguncev, ki so bili prisiljeni zapustiti še tisto siromašno imetje, ki so ga posedovali. — Kako so se spreminile prilike! V zadnjem velikem indijskem uporu leta 1856 so se muslimani in Hinduji skupno in v medsebojnem prijateljstvu borili proti Angležem. Še celo nekaj desetletij nazaj ni bilo med njimi nobenega sovraštva in razen vere tudi nobene razlike, sedaj pa jih je verska gorečnost napravila za smrtno sovražnike.

Dne 14. avgusta 1947 je bil objavljen zakon o indijski neodvisnosti, ki je postal pred vladarja Kašmira teže probleme. Na mejah dežele sta se pojavili dve močni državi, ki sta si obe želeli Kašmir. Maharadža se ni odločil, podpisal je le pogodbo, po kateri bi Pakistan prevzel upravo poš, telegrafa in železnice, ker je bila tudi prejšnja administrativna uprava teh služb na sedanem ozemlju Pakistana. Toda vprašanje bodočnosti dežele Kašmir že tedaj ni bilo osnovno in edino nasprotje med Indijo in Pakistanom.

Nasprotja med sedanjimi voditelji Indije in Pakistana so mnogo starejša kakor njihove države. Tvorec indijske državnosti je indijski kongresni gibanje. Pod vodstvom Mahatme Gandhija in pozneje Pandita Jawaharlala Nehruja se je boril vseindijski narodni kongres desetletja za indijsko neodvisnost ob polni podpori ljudskih množic. Kot politični nasprotnik temu gibanju se je pojavila nova organizacija — Muslimanska liga. Njenemu rojstvu je kumovala angleška kolonialna uprava, kar se vidi tudi iz dejstva, da je bila organizacija ustanovljena le nekaj dni po obisku muslimanskih politikov pri indijskem podkralju. Angleška kolonialna uprava je spretno izkoriščala nasprotja med strankama in podpihovala versko gorečnost muslimanov. Muslimanska liga je s propagando na osnovi panislamskih idej kmalu postala poleg Kongresa najvidnejše politično gibanje, kateremu je pomagalo pri pridobivanju upravnih položajev v deželi tudi dejstvo, da je bil Kongres pogosto ostro preganjan zaradi svoje borbe za svobodo dežele. Čeprav so se tako nasprotja med muslimani in ostalim prebivalstvom umetno zaostri, se je

pojavila zamisel samostojne muslimanske države sorazmerno pozno — šele leta 1940. Ideja za ustanovitev Pakistana na verski osnovi je bila nedružljiva z načeli kongresnega gibanja, ki je bilo šele po zadnji svetovni vojni prisiljeno priznati muslimansko državo Pakistan. Zato je razumljivo, da sta bili stališči obeh mladih držav do kašmirskega sosedja že v samem začetku popolnoma nasprotni.

V Kašmiru je bilo po štetju leta 1941 od 4.021.616 prebivalcev 77,11% muslimanov, 20% Hinduov, 1,6% Sikhov, ostanek pa še manjše plemenske skupine. Dejstvo, da je večina muslimanska, je bilo Pakistanu zadosten razlog, da ima priključitev Kašmira za normalen pojav, saj je Pakistan največja muslimanska država na svetu z okrog 80 milijoni prebivalstva. — Pri tem je pakistanska vlada stalno poudarjala, da je kašmirska

tizma ni zajel vseh kašmirskih muslimanov. Šeik Abdullah je zmanjšal dohodek maharadži od 130.000 dolarjev mesečno na 16.000 dolarjev (povprečni letni dohodek na osebo je v Kašmiru nekaj manj ko 4 dolarje!). Vlada je izvedla vrsto demokratičnih reform: določila je maksimum zemljiške zakupnine v znosu en četrt pridelkov, ukinita oblast namdarov in »zileदारov« na vasi, na njihovo mesto pa so prišli izvoljeni upravni organi; ukinita je tudi jagirdarski veposestniški sistem. Dosedne borbe proti ostanok fevdalizma in popolne agrarne reforme Abdullahova vlada ni mogla uresničiti zaradi pritiska Indije, kajti vsi ti problemi so prav tako še nerešeni v Indiji in bi to pomenilo za indijske oblasti- nike kaj slabo znamenje.

Vse vidnejše mešanje Pakistana v dogodke v Kašmiru pod izgovorom »pomoči muslimanskim bratom, ki trpe pod tiranstvom indijskega maharadža«, je povzročalo indijski vladi nove skrbi. Protestna nota Pakistana je določila pokazala stališče Indije: Kašmir je legalno priključen k Indiji, o tem sta odločala vladar in ljudstvo, zato ima indijska vlada vsakršno pomoč Pakistana napadalcem za akt agresije in sovražnosti do Indije.

Borbe v Kašmiru so se nadaljevale. Indijska vojska je zavzela večji del dežele, v hribovitih predelih pa ni mogla delovati s svojimi letali, s topništvom in z drugim modernim orožjem. V bojani, da se spor ne razširi v pravo vojno med Pakistanom in Indijo, je vložila indijska vlada 1. januarja 1948 tožbo pri Varnostnem svetu OZN zaradi pakistanske agresije, sklicujoč se na 35. člen Statuta OZN. Indijski predstavnik v Lake Successu je nakazal ob tej priliki naslednje zahteve Indije: Varnostni svet mora preprečiti, da bi pakistanska vlada sodelovala in podpirala invazijo kašmirske države; pakistanska vlada mora izdati poziv svojim državljanom, naj ne sodelujejo v borbah, in ne sme dovoliti napadalcem prihoda na pakistansko ozemlje in njegove uporabe za operacije. Pakistanska vlada se mora dalje odreči dajanja vsakršne pomoči napadalcem, v materialu, ker s tem podaljšuje vojno.

Tako se je začela dolga procedura reševanja kašmirskega vprašanja v Varnostnem svetu Organizacije združenih narodov. V ta namen je bila sestavljena posebna komisija z odlokom Varnostnega sveta 20. januarja 1948 (United Nations Commission for India and Pakistan — UNCIP). Po dolgih razpravah in pogajanjih so sklenili, da bo plebiscit določil bodočnost Kašmira. Zaradi tega se morajo vojske obeh držav umakniti iz dežele, plebiscit pa bo vodil funkcionar OZN. Indijska vlada ni bila zadovoljna s takšnim predlogom, češ da se tako izenačuje Indija s Pakistanom, ki je napadalec. Tudi Pakistan se ni zadovoljil s sprejeto resolucijo.

Rezultat obiska komisije v Indiji in Kašmiru je bil nov predlog za prenehanje sovražnosti: Indija in Pakistan naj istočasno izdasta ukaz o ustavitvi sovražnosti vsem silam pod svojim nadzorom. Pred plebiscitom bo izvršena demilitarizacija na ta način, da prvi umakne svojo vojsko in svoje državljane iz Kašmira Pakistan. Predeli, iz katerih bi odšla vojska, bi bili pod upravo lokalnih oblasti in ostali še dalje pod vrhovno suverenostjo države Kašmir. Polem naj Indija umakne del svojih čet, da se v deželi upostavi red in zakonitost. Pakistan kakor Indija morata pristati na to, da se bodočnost Kašmira odloči v plebiscitu. Resolucijo s temi osnovnimi točkami je sprejela komisija OZN 13. avgusta 1948. Zaradi pakistanskega nasprotovanja je bila resolucija v osnovi sprejeta šele 11. decembra 1948. Po 14 mesecih vojne, v kateri so od aprila 1948 sodelovali tudi redni oddelki pakistanske vojske, je bilo 1. januarja 1949 upostavljeno premirje.

Generalni sekretar OZN je imenoval za administratorja OZN ob plebiscitu admirala Chesterja W. Nimitza. Medtem pa je prišlo do novih nesoglasij med Indijo in Pakistanom. Na obeh straneh demarkacijske črte sta še vedno ostala dva sovražna tabora. Šeik Abdullah je urjeval državo ob indijski podpori in vodil izrazito proindijsko propagando. Na drugi strani demarkacijske črte pa je nastala država »Azad Kašmir« — »Svobodni Kašmir«, kjer se je propakistanska vlada okoriščala s premirjem in oborožila 32 batalionov svoje vojske. Indijska vlada je postavila kot pogoj za nadaljnja pogajanja razorožitev vojske »Azad Kašmir« in popoln umik pakistanske vojske, na kar pakistanska vlada ni hotela pristati. Predložena arbitraža admirala Nimitza ni imela uspeha. Medsebojne obtožbe in prepri so se nadaljevali ter ponovno pretli v vojno nevarnost. Predsednik vlade severozahodne province Pakistana Khan Abdullah Khan je izjavil na zboru v Hyderabadu 18. septembra 1949: »Pakistan ne bo popoln brez Kašmira. Dolžnost vsakega Pakistanca je, da ga pomaga pridobiti...« Predsednik pakistanske vlade Lisquat Ali Khan je izjavil v parlamentu 19. januarja 1950: »... Na glede na žrtve, ne glede na posledice in na to, kaj bo kdo rekel in storil, ne bomo dovolili Indiji, da bi gospodovala v Kašmiru s silo, ne bomo zapustili milijonov kašmirskih muslimanov, ki žive v peklu že na zemlji pod svojimi hinduskimi tlačitelji in pod indijsko vojsko...« V takšnem horbenem razpoloženju so bile pomirjevalne akcije OZN obsojene na neuspeh. Ker je Pakistan odklonil razpravljanje o »Azad Kašmiru«, so se pogajanja zaustavila.

Truman in Atle sta v pisnih predsednikoma vlad Indije in Pakistana predlagala arbitražo, kar je odbila Indija. Številni drugi predlogi so doživeli podobno usodo. Marca 1950 je določil Varnostni svet Sira Owena Dixona, sodnika vrhovnega sodišča v Avstraliji, za

zastopnika OZN. Po pogajanjih z voditelji obeh držav je ta predložil izvedbo plebiscita samo v kašmirski dolini, medtem ko bi se ostali delj sporazumno razdelili med Indijo in Pakistan. Toda pakistanska vlada je nepopustljivo zahtevala plebiscit v vsej državi. Tudi drugi predlogi Dixona niso uspeli. On sam je v končnem poročilu Varnostnemu svetu izrekel mišljenje, da je pač najbolje prepuustiti Indiji in Pakistanu, naj sama v neposrednih pogajanjih poskuša odpraviti nesporazume. Posredovanje Varnostnega sveta bi bilo potrebno samo v primeru nevarnosti za mir.

Dixonov svet ni bil sprejet. Nova anglo-ameriška resolucija je ponovno poudarila potrebo plebiscita pod nadzorom OZN. Zaradi tega se prvenstveno zahteva demilitarizacija dežele. Pomembna točka resolucije je tudi klavzula, da nesporazume rešuje arbitar in da mora oboje stranki obvezno sprejeti njegov odlok. Indijski delegat Benegal Rau je odbil sodelovanje Indije, češ da so ti predlogi Indiji v škodo. Pakistan pa je v osnovi sprejel omenjeno resolucijo, ki jo je dokončno izglasoval Varnostni svet 30. marca 1951. Končni tekst posebno poudarja važnost arbitraže in določa, da imenuje arbitra predsednik mednarodnega sodišča, a vprašanja, o katerih je potrebno izvršiti arbitražo, določi sam arbitar. Tolikih njegovih pooblastil indijska vlada ni sprejela, češ da je nemogoče, da bi tretja oseba reševala bistvena vprašanja indijske varnosti. Jugoslovanski delegat dr. Aleš Bebler, ki se je ob tej priliki vzdržal glasovanja, je dejal, da je koristneje, če obe zainteresirani stranki poskušata sami ublažiti nesporazume v neposrednem kontaktu, ker še niso izkoriščene vse možnosti, kakor pa da bi poskušali vsiliti določene oblike oboje strankama, čemur se približuje anglo-ameriška resolucija.

Kašmirsko vprašanje je še vedno precej oddaljeno od dokončne ureditve. Resolucija Varnostnega sveta, sprejeta 30. marca letos, je opogumila pakistanske vladajoče kroge, v Indijo pa je vnesla nezadovoljstvo. »Hindustan Times« je pisal, da pomeni sprejem resolucije žalitev Indije. V indijskem parlamentu je bila odložena tekoča debata, da so mogli razpravljati o novem položaju v Kašmiru. Takoj zatem, že 1. aprila 1951, je obiskal predsednik Indijske vlade Nehru glavno mesto Kašmira Šrinagar, kjer ga je na letališču sprejel predsednik vlade Abdullah in na ulicah množice ljudstva s transparenti: »Doli arbitraža!«, »Nočemo tujih vojsk v Kašmir!«, »Zahtevamo Ustavotvorno skupščino!«

Pakistansko-indijski odnosi so še vedno napeti. Medtem ko Pakistan izvaža pšenico celo v Nemčijo, jo njegova sosedja Indija kupuje v Avstraliji in ZDA, da prepreči glad. Indijske tovarne za predelavo jute delajo z občutno zmanjšano zmogljivostjo zaradi pomanjkanja jute, a Pakistan jo prodaja po vsem svetu. Tudi v Kašmiru se razmere še niso ustalile. Pretekla so štiri leta, kar je izbruhnil spor, ki je tako spremenil deželo. Del muslimanskega prebivalstva so pakistanski podpihvalci sfanatizirali in ga pognali v borbo in zločine nad sodelžani. Tisoče muslimanov je pobegnolo v Pakistan in v Azad Kašmir. Verski šovinizem je prinesel deželi nesrečo. Za čigave račune je bilo to potrebno? Da tu ništa bila zainteresirana samo Indija in Pakistan, je razumljivo. V diskusijah v OZN je Pakistan češče užival podporo Anglije in posebno ZDA; nedvomno je zanesljivejši zaveznik zahodnih veselil kakor pa Nehrujeva Indija. Toda čeprav bi v začetku prevladovali tuji interesi v razširjevanju kašmirskega spora in v priključitvi te dežele eni ali drugi strani, je pozneje ta spor dobil takšne oblike, da je postal stalno žarišče vojne nevarnosti v tem delu Azije, kar nikakor ni v skladu s političnimi interesi zahodnih veselil. V današnjih napetih odnosih v svetu je Kašmir strateško važna pokrajina; v interesu Velike Britanije ka-

kor ZDA je, da se nesoglasja odpravijo in sovražniki pomirijo. Njihovi predlogi o obvezni arbitraži, ki bi tako rekoč vsilila odločitev, kažejo prav tako to tendenco, čeprav so takšni pogojji bolj ugodni za Pakistan. Zanimivo pa je v odnosu na pravkar rečeno, kako je indijska KP ocenjevala kašmirski spor. Ko se je predsednik indijske vlade Nehru obrnil k OZN za mirno poravnavo spora, je pisal o tem partijski organ KPI: »... Nič ne more biti bolj samomorilsko, kakor obrščanje na Varnostni svet OZN... Poziv Organizaciji združenih narodov je poziv za imperialistično intervencijo, poziv ameriškemu imperializmu, naj intervencira v Kašmiru...« (People's Age, jan. 1948.) Jasneje je izraženo stališče KP Indije v obširnem članku, objavljenem v »Crossroads« 6. januarja 1950, kjer piše: »... angloameriški imperialisti žele spreminiti Kašmir v vojno bazo, s katere bi mogli napasti ZSSR... Kašmirska kriza je direktni rezultat tega plana, katerega vsebina je pripravljane na vojno z ZSSR, katere meje se začenjajo tam, kjer se kašmirsko končajo...« KP Indije je torej popolnoma ignorirala resnične vzroke spora in zato tudi v tem vprašanju njen glas, čeprav kričav in poln senzacionalnih odkritij imperialističnih zarot, ni imel nobenega odmeva.

Kašmir zaradi štirih milijonov prebivalcev ne pomeni posebne pridobitve za Pakistan niti za Indijo, ki z veliko težavo hrani svojih 370 milijonov prebivalstva. Kašmirsko vprašanje tudi ni samo teritorialno in strateško vprašanje. Pravo ozadje spora je bolj zapleteno in komaj razvidno iz vsakdanjih potez te ali one stranke. V kašmirskem sporu je borba dveh načel in je končni izid izredno važen tako za Indijo kakor za Pakistan. Zmaga Pakistana v kašmirskem vprašanju bi zanj pomenila, da je priznано načelo verske pripadnosti kot najvažnejše, pomenilo bi priznanje narodnosti muslimanstvu v Indiji. Obstoj Pakistana bi bil potemtakem upravičen, prirodni in celo nujen. Pakistan bi se lahko imel za upravičenega zaščitnika tudi drugih desetih milijonov muslimanov, ki so še v Indiji in trenutno še ne teže za osepšitvo. Obstoj Indije — mešanice ver, ras, plemen, narodnosti in jezikov, bi bil ogrožen, separatistična gibanja bi prešla nov navdih. In obratno: zmaga Indije v kašmirskem sporu bi pomenila, da so Kašmirei, sicer muslimani po veri, v resnici Indijci, kar bi ogrozilo obstoj Pakistana, države, ki je zasnovana prav na ideji muslimanskega naroda. — To sta dve povsem nasprotni stališči, med katerima je kompromis zelo težak, končna zmaga enega ali drugega pa še precej oddaljena, ako ne nemogoča. Le če tako ocenjujemo dogodke v Kašmiru, lahko razumemo, zakaj sta obe vladi pripravljene z orožjem preprečiti nezadovoljiv rezultat kašmirskega spora.

Vsa zasedanja in akcije OZN niso pomaknila kašmirskega vprašanja k razpletu. Zadnje vesti iz Kašmira vse češče govore o novih incidentih na demarkacijski črti, ki začasno delj Indijo in Pakistan v Kašmiru. Nedavno je bila objavljena vest, da je 60 civilistov iz Pakistana napadlo nekoliko vasi blizu Nujar Nulaha, 15 km onstran demarkacijske črte. Misija opazovalcev OZN je začela letos 1. julija anketo o incidentih, medtem pa indijska vlada vse pogosteje opozarja na ponovne pakistanske priprave za »sveto vojno«. Zaradi vzdušja, ki ga ustvarja pakistanski tisk, in ponovnega širjenja muslimanskega šovinizma se je zopet začelo množično izseljevanje Hinduov iz Vzhodnega Bengala v Indijo, ker se prebivalstvo boji novih pokolov, če bi znova prišlo do resnejših incidentov med Indijo in Pakistanom. Demilitarizacija ima sedaj malo upanja, indijska vlada celo pošilja nove oddelke vojske v Kašmir zaradi sedanjih napetosti. Kašmirsko vprašanje ostaja po štirih letih še vedno nerešeno in je stalna potencialna nevarnost novih zapletov vojne v svetu. Janez Dolenc

Generalni sekretar OZN je imenoval za administratorja OZN ob plebiscitu admirala Chesterja W. Nimitza. Medtem pa je prišlo do novih nesoglasij med Indijo in Pakistanom. Na obeh straneh demarkacijske črte sta še vedno ostala dva sovražna tabora. Šeik Abdullah je urjeval državo ob indijski podpori in vodil izrazito proindijsko propagando. Na drugi strani demarkacijske črte pa je nastala država »Azad Kašmir« — »Svobodni Kašmir«, kjer se je propakistanska vlada okoriščala s premirjem in oborožila 32 batalionov svoje vojske. Indijska vlada je postavila kot pogoj za nadaljnja pogajanja razorožitev vojske »Azad Kašmir« in popoln umik pakistanske vojske, na kar pakistanska vlada ni hotela pristati. Predložena arbitraža admirala Nimitza ni imela uspeha. Medsebojne obtožbe in prepri so se nadaljevali ter ponovno pretli v vojno nevarnost. Predsednik vlade severozahodne province Pakistana Khan Abdullah Khan je izjavil na zboru v Hyderabadu 18. septembra 1949: »Pakistan ne bo popoln brez Kašmira. Dolžnost vsakega Pakistanca je, da ga pomaga pridobiti...« Predsednik pakistanske vlade Lisquat Ali Khan je izjavil v parlamentu 19. januarja 1950: »... Na glede na žrtve, ne glede na posledice in na to, kaj bo kdo rekel in storil, ne bomo dovolili Indiji, da bi gospodovala v Kašmiru s silo, ne bomo zapustili milijonov kašmirskih muslimanov, ki žive v peklu že na zemlji pod svojimi hinduskimi tlačitelji in pod indijsko vojsko...« V takšnem horbenem razpoloženju so bile pomirjevalne akcije OZN obsojene na neuspeh. Ker je Pakistan odklonil razpravljanje o »Azad Kašmiru«, so se pogajanja zaustavila.

Truman in Atle sta v pisnih predsednikoma vlad Indije in Pakistana predlagala arbitražo, kar je odbila Indija. Številni drugi predlogi so doživeli podobno usodo. Marca 1950 je določil Varnostni svet Sira Owena Dixona, sodnika vrhovnega sodišča v Avstraliji, za

GOSTINSKA PODJETJA VIČ

se priporočajo obiskovalcem Ljubljane in drugim ljubljanskim gostom z naslednjimi gostinskimi podjetji:

uprava Dolenjska c. 33
Telefon 26-60

Gostilna Grozd, Tyrševa cesta
Gostilna Operna klet, Zupancičeva ulica
Gostilna Gradišče, Gradišče
Gostilna Borštnikov hram, Borštnikov trg
Gostilna Glince, Tržaška cesta
Gostilna Na križišču, Tržaška cesta

UPRAVA GOSTINSKEGA PODJETJA RAJONA I. LJUBLJANA

Vegova ul. 2
Telefon 46-69

priporoča obiskovalcem Ljubljane, naj posetijo naslednje lokale, kjer bodo dobro postreženi:

Zajtrkovalnica, Copova ulica — Slaščice, Copova ulica — Buffet Pošta, Copova ulica — Buffet Jadran, Miklošičeva cesta — Buffet Split, Vidovdanska ulica — Gostilna Krim, Dolenjska cesta — Gostilna Dolenjc, Dolenjska cesta — Gostilna Amerikanec, Florijanska ulica — Gostilna Istra, Kolodvorska ulica — Gostilna pri Tinčku, Hrastje